

Taglaan

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

นางสาวตรีชฎา พวงศรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
เลขที่วิทยานิพนธ์ 266271
ชื่อผู้เขียน ตรีชฎา พวงศรี
เลขเรียกหนังสือ 321.8 ๓173ค 2565

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2565

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ใบอนุญาตวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ นางสาวตรีชฎา พวงศรี แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ว่าที่ร้อยตรี _____ ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อริญ ชูกระเดื่อง)

_____ กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อพันธ์ พูลพุดชา)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
_____ กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

_____ กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

_____ กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)

รองอธิการบดี รักษาราชการแทน

คณบดีคณะครุศาสตร์

_____ กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรรคำ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน 12 ต.ค. 2565 ปี.....

เรื่อง : คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

ผู้วิจัย : นางสาวตรีชฎา พวงศรี

ปริญญา : ครุศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมศึกษา)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ

ปีที่สำเร็จการศึกษา : 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด และแนวทางในการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จำนวน 444 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือแบบวัดความเป็นพลเมือง เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนี PNI

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.04$) และมีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$) 2) ความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย อันดับที่ 1 คือ ความเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วม มีค่า PNI=0.08 อันดับที่ 2 คือ ความเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีค่า PNI=0.07 อันดับที่ 3 คือ ความเป็นพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม มีค่า PNI=0.06 3) แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสรุปได้ 3 แนวทางดังนี้ 3.1) สร้างพื้นฐานความเป็นพลเมืองโดยสถาบันครอบครัว 3.2) ส่งเสริมด้วยกิจกรรมสถานนักเรียน และสนับสนุนพื้นที่ในการจัดกิจกรรมของนักเรียนในโรงเรียน โดยบุคลากรครูและผู้อำนวยการสถานศึกษา 3.3) สนับสนุนการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ทันต่อยุคสมัย และเหมาะสมกับผู้เรียน

คำสำคัญ: สภาพปัจจุบัน, สภาพที่พึงประสงค์, ความต้องการจำเป็น, แนวทางการส่งเสริม, พลเมือง

Title : Democratic Citizenship Characteristics of Secondary School
Student in the municipality of Roi-et

Author : Miss Treechada Phuangsri

Degree : Master of education (Social Studies)
Rajabhat Maha sarakham University

Advisors : Assistant Professor Dr.Piyaluk Potiwan

Year : 2022

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the current condition Desirable condition Priority needs of the personality traits democratic citizenship of secondary school students schools in Roi Et Municipality and guidelines for promotion Characteristics of democratic citizenship An example used in this research is A total of 444 students in grades 1-6 in the 2021 school year in Roi Et municipality. The researchers collected data using the following research tools ,was a questionnaire which was a 5-level. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation and PNI Modified.

The results of the study were as follows 1) The actule of secondary school students Schools in Roi Et municipality have citizenship-based attributes. democratic way Overall, it was at a high level (\bar{X} =4.04) and the desirable condition was at a high level (\bar{X} =4.33) 2) The priority needs ranking of democratic citizenship characteristics. The first is participatory citizen, with a PNI=0.08 , 2nd is personally Responsible Citizen with PNI=0.07, 3rd Justice-Oriented Citizen with PNI=0.06 3) Approaches to promoting citizenship characteristics in a democratic way can be summarized as follows 3.1) Build a foundation for citizenship by family institutions 3.2) Promote through student council activities. and support areas for organizing student activities in schools by personnel teachers and school directors 3.3) Supporting teacher development to enhance capacity in organizing activities learning to be up-to-date and suitable for learners

Keywords: current condition, desirable condition, necessity: promotion approach,
citizen

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.อรรณู ชูกระเดื่อง ประธานกรรมการสอบ อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ กรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อพนันตรี พูลพุกา กรรมการสอบ ตลอดจนอาจารย์ในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษาทุกท่าน ที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอนและให้ความรู้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยครั้งนี้ด้วยดี เสมอมา และขอขอบคุณความร่วมมือจากผู้ตอบแบบสอบถาม ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่สละเวลาในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้บริหาร และคณะครูโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ที่ให้ความอนุเคราะห์ ทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ขอขอบพระคุณพี่น้องนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษาทุกท่าน ที่ให้กำลังใจ และอำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัย

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีในการวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาแต่ บิดา มารดา กัลยาณมิตร และบูรพาจารย์ผู้มีพระคุณต่อผู้วิจัยที่ได้ให้การศึกษา ให้สติปัญญาและคุณธรรมทั้งหลาย อันเป็น เครื่องชี้้นำทางไปสู่ความสำเร็จการศึกษามหาบัณฑิต

นางสาวตรีชฎา พวงศรี

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	6
2.1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	10
2.3 บริบทโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	26
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	28
2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย	33
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	34
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	34
3.2 เครื่องมือวิจัย	36
3.3 การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ	36
3.4 การเก็บข้อมูล	39
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	39

หัวเรื่อง	หน้า
3.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	40
บทที่ 4 ผลการวิจัย	44
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	44
4.2 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	44
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
4.4 แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านการมีส่วนร่วม	51
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	54
5.1 สรุป	54
5.2 อภิปรายผล	55
5.3 ข้อเสนอแนะ	58
บรรณานุกรม	60
ภาคผนวก	65
ภาคผนวก ก แบบสอบถามสำหรับการทำวิจัย	66
ภาคผนวก ข แบบประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา	73
ภาคผนวก ค ตัวอย่างหนังสือราชการ	79
การเผยแพร่ผลงานวิจัย	92
ประวัติผู้วิจัย	93

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามแนวคิดของ Westheimer and Kahn (2004)	17
3.1	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	35
3.2	การสร้างแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ที่เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของ Likert	37
4.1	ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ตามวิถีประชาธิปไตย ด้านที่ 1 พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	45
4.2	ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ตามวิถีประชาธิปไตย ด้านที่ 2 พลเมืองที่มีส่วนร่วม	46
4.3	ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ตามวิถีประชาธิปไตย ด้านที่ 3 พลเมืองที่มีมุ่งเน้นความเป็นธรรม	48
4.4	ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ตามวิถีประชาธิปไตยรวมทุกด้าน	49
4.5	ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์และและลำดับความต้องการ จำเป็น PNI รายด้าน	49
4.6	ลำดับความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านที่ 2 พลเมืองที่มีส่วนร่วม	50
ข.1	โครงสร้างของแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียน มัธยมศึกษา	74

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญกับประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะดำเนินต่อไปได้ต้องอาศัยสมาชิกที่มีความเป็นพลเมือง ความเป็นพลเมือง (Citizenship) มีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้นั้น ประชาชนจะต้องมีความเป็นพลเมือง ตามระบอบประชาธิปไตยด้วย (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555, น. 1) ดังนั้นประชาชนหรือพลเมืองจึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สังคมประชาธิปไตยจะก้าวหน้าได้ขึ้นอยู่กับพลเมืองของประเทศ ซึ่งตามแนวคิดของ Joel Westheimer ได้จัดหมวดหมู่ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วยพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ พลเมืองกลุ่มนี้มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตน มีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาของสังคมและต้องการพัฒนาสังคม พลเมืองกลุ่มที่สองคือพลเมืองที่มีส่วนร่วม เป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้นที่จะจัดการชุมชนให้ใส่ใจสิ่งที่เป็นประโยชน์ และต้องการเข้าไปมีส่วนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ที่พึงได้รับ และพลเมืองกลุ่มที่สามคือพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม พลเมืองกลุ่มนี้จะตั้งคำถามเมื่อพบความไม่เป็นธรรมนำไปสู่การแก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างที่เป็นอยู่ในสังคมซึ่งพลเมืองกลุ่มนี้มีความพิเศษที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้มากกว่าพลเมืองกลุ่มอื่น ๆ พลเมืองจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างมาก หากพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพ รู้จักหน้าที่และรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ร่วมกันช่วยเหลือ ร่วมกันแก้ไขปัญหา สังคมย่อมเกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีและพัฒนาต่อไป Joel Westheimer (2015, pp. 35-41)

เยาวชนเป็นประชากรที่มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนประเทศ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมือง โดยที่เด็กวัยรุ่นที่มีการศึกษาก็มีสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย และหากสำนึกของเขาได้รับการส่งเสริมสนับสนุนในทางบวกจะส่งผลให้เขามีความสนใจเรื่องการเมือง มีความคิดความอ่านเรื่องความเป็นไปได้ของบ้านเมืองและอยากมีส่วนร่วมในการกำหนดความเป็นไปในสังคม เพื่อพัฒนาสังคมที่เขาอยู่ เห็นได้จากประวัติศาสตร์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มเยาวชนที่ออกมาเคลื่อนไหวในโซเชียลเน็ตเวิร์ก วรรณคดีให้มีการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลเผด็จการ และสร้าง

ความเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมืองใหม่ จนสามารถเปลี่ยนสังคมจากเดิมที่อยู่ภายใต้การปกครองระบอบเผด็จการ สู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยได้สำเร็จ ดังกรณีเหตุการณ์อาหรับสปริง (Arab Spring) สะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนมีพลังในการผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมได้ ดังนั้น การให้ความสำคัญกับการพัฒนาเยาวชน ให้มีความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมืองที่ดีจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ (สัญญาวัฒน์ มีสุวรรณ, 2560, น. 104)

การปลูกฝังความเป็นพลเมืองของประเทศไทย ได้ถูกกำหนดเป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษา มาโดยตลอด ทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แสดงให้เห็นถึงการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 2560) ผ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำรงชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ มีทักษะ และมีคุณธรรม เพื่อเกิดค่านิยมที่เหมาะสม มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและสังคมโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551, น. 5)

ปัจจุบันเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากขึ้น สะท้อนให้เห็นคุณลักษณะบางประการของความเป็นพลเมือง ความตื่นตัวทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่มีเครือข่ายกระจายอยู่ทั่วประเทศ ปรากฏการณ์ดังกล่าวมีความแตกต่างจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองในอดีต ที่ส่วนใหญ่จะเป็นพลังปัญญาชนโดยกลุ่มนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา แต่ปัจจุบันพบว่ามีกลุ่มนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วย เช่น การเคลื่อนไหวที่แสดงออกเชิงสัญลักษณ์ทางการเมืองผ่านการจัดกิจกรรมชุมนุม หรือแฟลชม็อบในรูปแบบที่หลากหลาย ตั้งแต่การชูสามนิ้ว การผูกกริบบันช้าว ไปจนถึงการเรียกร้องเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบการเมือง การแสดงออกของเด็กและเยาวชนเหล่านี้เป็นความต้องการให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมที่พวกเขาอาศัยอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม (ศุภาวรรณ คงสุวรรณ, 2563) รูปแบบ

การเคลื่อนไหวดังกล่าวพบว่ามีกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด รวมกลุ่มกันเพื่อแสดงออกทางการเมืองในรูปแบบที่หลากหลาย ผ่านการนัดหมายกันในช่องทางโซเชียลเน็ตเวิร์กมีการส่งข่าวประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมือง และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ พื้นที่ที่ใช้ในการแสดงออก มีทั้งในโรงเรียน และสวนสาธารณะในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

จากปรากฏการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะใช้แนวคิดของ Westheimer เป็นกรอบในการศึกษา สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 (ปรับปรุง 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระหน้าที่พลเมือง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนที่ จะเติบโตไปเป็นกำลังในการพัฒนาของประเทศในอนาคตต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

1.2.2 เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ได้แก่ 1) โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย 2) โรงเรียนสตรีศึกษา 3) โรงเรียนเทศบาลวัดสระทอง 4) โรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า 5) โรงเรียนเทศบาลวัดเวฬุวัน 6) โรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร จำนวนทั้งสิ้น 8,766 คน

1.3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ซึ่งต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ จำนวน 382 คน (ไพศาล วรคำ, 2562, น.101)

2) กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดดังนี้ 1) โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย 145 คน 2) โรงเรียนสตรีศึกษา 158 คน 3) โรงเรียนเทศบาลวัดสระทอง 37คน 4) โรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร 10 คน 5) โรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า 25 คน 6) โรงเรียนเทศบาลวัดเวฬุวัน 7 คน รวมทั้งสิ้น 382 คน

1.3.2 ขอบเขตเนื้อหา

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด 3 ด้าน ได้แก่ 1) พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ 2) พลเมืองที่มีส่วนร่วม 3) พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม

1.3.3 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

1.3.3.1 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

1.3.3.2 ความต้องการจำเป็นความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

1.3.4 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

พลเมือง หมายถึง บุคคลที่เป็นสมาชิกของชุมชนหนึ่งหรือรัฐหนึ่งที่มีฐานะเป็นพลเมืองอันมีสิทธิอันชอบธรรมทางการเมือง เป็นผู้เต็มใจเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนและการเมือง และมีความรับผิดชอบต่อผลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม รวมไปถึงการเป็นผู้ธำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมภายใต้กฎเกณฑ์และศีลธรรมตามที่สังคมกำหนด

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่อยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย มีลักษณะเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ และเจตคติมุ่งเน้นความเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม

พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของตนโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น รู้จักรับผิดชอบ เช่น รับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน ทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จการรับผิดชอบต่อส่วนรวม เช่น การใช้ทรัพยากรสิ่งของสาธารณะอย่างเหมาะสม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์

พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ โดยคาดหวังถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง หรือกิจกรรมทางการเมือง การต่อต้าน การชี้เบาะแส เป็นต้น

พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม (Justice-Oriented Citizen) หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา และการแสดงออกถึงการเคารพให้เกียรติผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่น ไม่กลั่นแกล้งหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และยอมรับความแตกต่างของมนุษย์สามารถวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม ตั้งคำถามต่อความไม่เป็นธรรม และแสวงหาแนวทางในการสร้างความเป็นธรรมในสังคม

สภาพปัจจุบัน หมายถึง สภาพที่เกิดขึ้นจริงของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ พลเมืองที่มีส่วนร่วม และพลเมืองมุ่งเน้นความเป็นธรรม

สภาพที่พึงประสงค์ หมายถึง สิ่งที่คาดหวังและต้องการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 3 ด้าน ได้แก่ พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ พลเมืองที่มีส่วนร่วม และพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

1.5.2 ทราบความต้องการจำเป็นของความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

1.5.3 ทราบข้อมูลสารสนเทศเพื่อใช้ในการส่งเสริม คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่ปรากฏใน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย
3. บริบทโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ได้กล่าวถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดังนี้

2.1.1 วิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งร่างกาย คุณธรรมจริยธรรมมีจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลกยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งยังมีทักษะพื้นฐานมีความรู้และความพึงพอใจต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพตลอดจนการศึกษาตลอดชีวิตอยู่บนพื้นฐานที่เชื่อว่านักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

2.1.1.1 หลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลักการที่สำคัญดังนี้

- 1) เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติมีจุดหมายเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ทักษะและคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
- 2) เป็นหลักสูตรที่ให้ประชาชนได้รับโอกาสอย่างเสมอภาค

3) เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจและจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

4) เป็นหลักสูตรที่สามารถยืดหยุ่นในการจัดการเรียนรู้

5) เป็นหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ

6) จัดการศึกษาให้ครอบคลุมทั้งรูปแบบการศึกษาในระบบ และนอกระบบ ให้สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 16)

2.1.1.2 จุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งดีมีสุข สามารถพัฒนาตนเองในการศึกษา ต่อพัฒนาตนด้านการประกอบอาชีพจึงมีการกำหนดจุดหมายของการศึกษาดังนี้

1) มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงงามตามหลักศาสนา และประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน

2) มีพื้นฐานความรู้ ทักษะการคิด และการใช้เทคโนโลยี

3) มีสุขภาพกายใจที่ดี

4) มีจิตสำนึกของความรักชาติ ยึดมั่นในวิถีประชาธิปไตย

5) อนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย มีจิตสาธารณะ มุ่งสร้างประโยชน์และสิ่งที่ดีงามสู่สังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 17)

2.1.1.3 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังนี้

1) ความสามารถในการสื่อสารมีความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารความคิด ความรู้สึก เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะของตนเองต่อผู้ฟัง และมีทักษะการรับข้อมูลข่าวสารตลอดจนการเจรจาต่อรอง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความขัดแย้งการยึดหลักเหตุผลและคำนึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการสื่อสารของตน

2) ความสามารถในการคิดเป็นความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมอย่างเหมาะสม

3) ความสามารถในการแก้ปัญหาที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผลและคุณธรรมเข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ ประยุกต์ใช้ความรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเองสังคมและสิ่งแวดล้อม

4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันการเรียนรู้ด้วยตนเองการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลการจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสมการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีการมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมด้านการสื่อสารการทำงานการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้องเหมาะสมและมีคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 18-19)

2.1.1.4 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลกดังนี้

- 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- 2) ซื่อสัตย์สุจริต
- 3) มีวินัย
- 4) ใฝ่เรียนรู้
- 5) อยู่อย่างพอเพียง
- 6) มุ่งมั่นในการทำงาน
- 7) รักความเป็นไทย
- 8) มีจิตสาธารณะ

2.1.2 ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคลและการปรับตัวตามสภาพแวดล้อมการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุดเข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยการเวลาตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่นมีความอดทนอดกลั้นยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรมสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 20)

2.1.2.1 เนื้อหาสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กล่าวถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความสัมพันธ์และมีความหลากหลายให้สามารถเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน และเข้ากับบริบทและสภาพแวดล้อมที่ตนอาศัย เป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบมีความรู้ทักษะคุณธรรมและค่านิยมที่เหมาะสมโดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 21-22)

1) สารศาสนาศีลธรรมจริยธรรมให้มีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนาศีลธรรมจริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือการนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขเป็นผู้กระทำความดีมีค่านิยมที่ดีงามพัฒนาตนเองอยู่เสมอรวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

2) สารหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมศึกษาระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขลักษณะและความสำคัญการเป็นพลเมืองดีความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรมค่านิยมความเชื่อปลูกฝังค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสิทธิหน้าที่เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

3) สารเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการผลิตการแจกจ่ายและการบริโภคสินค้าและบริการการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพการดำรงชีวิตอย่างมีสมดุล และการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

4) สารประวัติศาสตร์การลำดับช่วงเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์การใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ศึกษาพัฒนาการของมนุษย์ จากอดีตจนถึงปัจจุบันตลอดจนความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีตบุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีตความเป็นมาของชาติไทยวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยแหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

5) สารภูมิศาสตร์ศึกษาลักษณะกายภาพของโลกสำรวจแหล่งทรัพยากรและภูมิอากาศของประเทศไทยและภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ศึกษาระบบธรรมชาติความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

2.1.2.2 สารและมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 23-24)

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐานส 1.1 รู้จักประวัติ ตลอดจนหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่นเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐานส 1.2 ปฏิบัติตนในฐานะศาสนิกชนอย่างเข้าใจ เพื่อการธำรงรักษาศาสนา

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐานส 2.1 ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยยอมรับในความแตกต่างเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐานส 2.2 รู้และเข้าใจการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน ยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐานส 3.1 รู้และเข้าใจหลักการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุดตลอดจนเรียนรู้ระบบเศรษฐกิจไทย

มาตรฐานส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐานส 4.1 เข้าใจวิธีการทางประวัติศาสตร์ และความสำคัญของการศึกษาช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์สามารถศึกษาเรื่องราวในอดีตได้อย่างเป็นระบบ

มาตรฐานส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่องตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐานส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทยวัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยมีความรักความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐานส 5.1 เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อกัน

มาตรฐานส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรมมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

2.2.1 ความหมายของความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ พบว่ามีนักวิชาการ นักการศึกษาได้ให้ความหมายที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองไว้ดังนี้

พจนานุกรมอเล็กซานดริอัส ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของคำว่า “พลเมือง” หมายถึง ประชาชน ราษฎรชาวประเทศ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Citizen”

Remy (1988, p. 64, อ้างถึงใน กาญจณี มูลณี, 2561) ได้ให้ความหมาย ของพลเมืองตามวิถีของ ประชาธิปไตยว่า ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย หมายถึง ความร่วมมือของบุคคลหนึ่ง ๆ กับบุคคล อื่น ๆ ในกระบวนการเกี่ยวกับการปกครองกลุ่ม เช่น การตัดสินใจ การคุ้มครองผลประโยชน์ส่วนบุคคลหรือ การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้นำกลุ่มเป็นความสามารถเฉพาะที่แต่ละบุคคลพึงมีเพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางที่จะ ก่อให้เกิดผลตามบทบาทฐานะที่ตนต้องการ

David Batstone and Eduardo Mendieta (1999, pp. 1-2, อ้างถึงใน วิณาวงศ์ ศรีเผือก, 2553) กล่าวเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีคือผู้ที่ปฏิบัติตามพฤติกรรมของผู้เป็นพลเมืองดีที่มีพันธะที่จะรักษาและ ดำรงไว้ในข้อปฏิบัติต่าง ๆ อย่างถูกต้องต่อบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งปฏิบัติตามเงื่อนไขในสถานภาพของ ความเป็นพลเมืองสิทธิหน้าที่ของคนที่อาศัยในดินแดนและปฏิบัติตามบัญญัติของรัฐที่ตนเองอาศัยซึ่งได้ ระบุตามกฎหมายโดยต้องมีสิทธิหน้าที่สถานภาพทางการเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมืองร่วมกันจึงถือว่าเป็น พลเมืองดีของรัฐนั้น ๆ

ประภัสสร ไพบูลย์รัฐดิพรชัย (2553, น. 30) ได้สรุปความหมายของคำว่าพลเมืองดี หมายถึง บุคคลที่ มีค่านิยม ทศนคติ และความประพฤติที่ตรงเหมาะสม พร้อมทั้งจะทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ และสร้างสรรค์ ในทางที่ดีให้ต่อตนเองและสังคม รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ

ธเนศวร เจริญเมือง (2555, น. 45) ได้นำเสนอไว้ว่าพลเมือง โดยรากศัพท์ของ Ciivitas ซึ่งมี หลายองค์ประกอบ แสดงให้เห็นความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง เป็นเครือข่ายของความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม สังคม และการเมืองที่เข้มข้น หมายถึง สิทธิทางการเมือง กฎหมาย ทรัพย์สิน ส่วนรวม ชีวิตทางการเมือง ศิลปะ การกีฬา หน้าที่ การเป็นทหาร ความผูกพัน สายสกุล เผ่า เป็นการแสดงมิติที่ผู้กร้อยเข้าด้วยกันและ ต่อเนื่อง

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555, น. 30) กล่าวถึงความเป็นพลเมือง (Citizenship) ในระบอบ ประชาธิปไตย หมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพควบคู่ไปกับความรับผิดชอบ และมีสิทธิ เสรีภาพควบคู่ไปกับหน้าที่ โดยมีความสามารถในการยอมรับความแตกต่างและเคารพกติกาในการอยู่ ร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ปัญหาในสังคมของตนเอง

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2557, น. 3) ให้ความหมายของคำว่าพลเมืองว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ รับผิดชอบ ข้อมูล ข่าวสารเพียงพอและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น เนื่องจากประชาธิปไตย ต้องการสาธารณชนที่เป็นผู้ที่รับผิดชอบข่าวสารในระบอบประชาธิปไตย เพื่อที่จะสร้างสมรรถนะให้บุคคล เหล่านั้นสามารถทำหน้าที่ของพลเมืองได้อย่างสมบูรณ์ ไม่ใช่เป็นผู้ถูกกระทำหรือเป็นผู้ใช้สิทธิ์ในบางครั้ง บางคราวเท่านั้น

จารุวรรณ ยิ่งยงค์ (2557, น. 36) ให้ความหมายของคำว่าพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย คือ สมาชิกของสังคม ที่เคารพความแตกต่าง เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รู้จักเคารพกฎกติกาของสังคม เป็นคนมีเหตุผลและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อสังคม

ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์ (2558, น. 36) กล่าวว่า พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยมีลักษณะของความเป็นเจ้าของประเทศที่มีอิสรภาพในการเลือกวิถีชีวิต มีสิทธิ เสรีภาพอย่างเสมอภาคกัน โดยจะต้องคำนึงถึงส่วนรวม และการใช้อิสรภาพควบคู่ไปกับความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

วิภาดา พินลา (2558, น. 17) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า พลเมืองจะต้องเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีมีค่านิยมและความประพฤติที่เหมาะสมดังตามบริบทของสังคมนั้น ๆ นอกจากนี้ยังต้องทำประโยชน์ให้แก่สังคม เช่น การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติที่อาศัย โดยปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง เคารพสิทธิและปฏิบัติตนตามกฎหมายของบ้านเมือง ร่วมมือแก้ปัญหาในสังคม รักษาประเพณีวัฒนธรรม แสดงบทบาทของหน้าที่ตนที่สังคมยอมรับ เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในการพัฒนาประเทศ และพัฒนาตนให้เป็นผู้มีความรู้ กระตือรือร้นและเห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติแก่ตนเอง และสังคม

สุรัสวดี สุขยั้ง (2559, น. 17) ได้ให้ความหมายพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย คือ พฤติกรรมของสมาชิกในสังคมที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองและสิทธิหน้าที่ของตนตามแนวทางประชาธิปไตยอันเป็นข้อมูลพื้นฐานในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เคารพกฎ กติกาของประเทศ เคารพในหลักสิทธิของตนเองและผู้อื่น เคารพความเสมอภาคและความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยไม่ทิ้งงอนใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อการรับผิดชอบต่อและมีส่วนร่วมหาแนวทางในการแก้ปัญหา

ภาสุดา ภาคาผล และมนังค์ อังควาณิช (2560, น. 1916) กล่าวว่า พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย คือ สมาชิกของสังคม ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง รู้สิทธิ เสรีภาพของตนเอง เคารพในกฎกติกาของสังคม เคารพในสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น ยอมรับในความแตกต่าง และเคารพในความเสมอภาคเท่าเทียมกัน รวมทั้งตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรือช่วยพัฒนาขับเคลื่อนชุมชน สังคม และประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า

สุกรี บุญเทพ (2560, น. 131) ให้ความหมายพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยว่า เป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิตปฏิบัติตนตามกฎหมายช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติตามหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ของตนเองตามวิถีประชาธิปไตย มีความเข้าใจระบบการเมือง การปกครองของตน เคารพผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างของบุคคล รับผิดชอบต่อตนเอง สังคม เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชุมชนเพื่อการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไขปัญหา และขับเคลื่อนสังคมไปในทางที่ดี

2.2.2 ความสำคัญของความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

การสร้างสังคมที่ผู้คนอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้นั้น สำคัญคือสมาชิกในสังคมต้องมีความเป็นพลเมืองดี รู้จักเคารพกติกาของสังคม เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รับผิดชอบต่อตนเอง และผู้อื่น รู้จักสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ของตน เสียสละ รักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ ซึ่งการจะเป็นพลเมืองดีได้นั้น จำเป็นต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ ทั้งจากการปลูกฝังในครอบครัวและผ่านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา เด็กและเยาวชนจึงถือเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศชาติในอนาคต

สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2555, น. 22-23) ได้กล่าวถึงข้อดีจากการเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของสมาชิกในสังคมไว้ดังนี้

1. ทำให้สังคมและประเทศชาติพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง เนื่องมาจากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลของคนในสังคม และการเปิดโอกาสให้คนที่มีความรู้ความสามารถได้ร่วมกันทำงานซึ่งจะส่งผลทำให้งานนั้นมีประสิทธิภาพ

2. ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ เนื่องมาจากความผูกพันที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมจนสำเร็จผล

3. ทำให้สังคมมีความสงบและเป็นระเบียบเรียบร้อย เพราะสมาชิกในสังคมรู้จักปฏิบัติตนตามกฎระเบียบ และกติกาของสังคม

4. สังคมมีความเป็นธรรม เนื่องมาจากทุกคนรู้จักใช้สิทธิ ปฏิบัติหน้าที่ คำนึงถึงหลักเสรีภาพ และความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย จึงปฏิบัติต่อกันในสังคมอย่างเป็นธรรม

5. สมาชิกในสังคมปฏิบัติต่อกันด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีน้ำใจต่อกันบนหลักศีลธรรมอันเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติตนตามวิถีประชาธิปไตย

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2558, น. 14) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสังคมที่ประกอบด้วยพลเมืองที่มีคุณลักษณะของพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยไว้ดังนี้

1. สังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย
2. มีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ
3. มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม
4. สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง
5. สมาชิกทุกคนได้รับสิทธิ บทบาทหน้าที่ และมีเสรีภาพตามกฎหมาย
6. สมาชิกในสังคมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีน้ำใจต่อกัน
7. สมาชิกมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาประเทศไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย

จากการศึกษาความสำคัญของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย สรุปได้ว่า สังคมใดที่มีสมาชิกในสังคม มีความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย สังคมนั้นจะมีความสุข มั่นคง และผู้คนจะสามารถอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข เป็นระเบียบ และนำไปสู่สังคมที่มีความเป็นธรรม

2.2.3 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

มีผู้นำเสนอคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ดังนี้

Joel Westheimer (2015, pp. 38-39) ได้กล่าวถึงแบบของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยไว้ว่า ความเป็นพลเมืองควรมีความเป็นสากลและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยเหตุนี้จึงได้ศึกษาและพัฒนาแบบของการเป็นพลเมืองออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)

การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในสังคม พลเมืองจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบโดยจะต้องมีหน้าที่ในการปฏิบัติต่อตนเอง และส่วนรวม เช่น การบริหารจัดการตนเอง การจัดการความสะอาดภายในชุมชน การเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย การชำระภาษี การเป็นอาสาสมัคร การสนับสนุนสิ่งของจำเป็นแก่ผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบจึงต้องเป็นมีความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัยในตนเอง และเป็นผู้ลงมือตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง

คำนิยามของความรับผิดชอบ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ และคณะ, 2549, น. 90-92) ได้ให้คำนิยามของความรับผิดชอบไว้สรุปได้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัวหมายถึงการปฏิบัติตนที่แสดงถึงการดูแลเอาใจใส่สุขภาพอนามัยของตนเอง รักษาดูแลเครื่องใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ตั้งใจเรียน ใฝ่หาความรู้ มีความคิดริเริ่ม สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทำงานด้วยความตั้งใจมีความเพียร อดทนในการปฏิบัติหน้าที่ การงานของตนให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพทันเวลาที่กำหนด และรู้จักยอมรับผลการกระทำของตนเอง ทั้งผลดีและผลเสีย ตั้งตนอยู่ในศีลธรรม ละเว้นจากความชั่วทั้งปวง ตลอดจนรู้จักปฏิบัติตนต่อสมาชิกในครอบครัวด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ แสดงการนับถือ เคารพเชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ทำงานที่ได้รับมอบหมาย ให้ความช่วยเหลืองานตามสมควร ดูแลสมาชิกในครอบครัวตามกำลังความสามารถไม่นำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว รักษาและเชิดชูชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล

2. ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของโรงเรียน ให้ความเคารพ เชื่อฟังครู ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายช่วยเหลืองานโรงเรียน ช่วยกันรักษาความสะอาด และดูแลทรัพย์สินของโรงเรียนไม่ให้เสียหาย

3. ความรับผิดชอบต่อชุมชนหมายถึงการปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับของสังคม ช่วยกันรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม เอาใจใส่ต่อสิ่งแวดล้อม ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชน มีส่วน

ร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยคิดและแก้ปัญหาของชุมชน รู้จักแบ่งปันสิ่งของ ให้บริการ และเสียสละโดยไม่หวังผลตอบแทน ตลอดจนให้ความร่วมมือแก้ไขสิ่งที่เป็นอันตรายต่อชุมชนตามความสามารถ

กล่าวโดยสรุปคือ พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของตนโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น รู้จักรับผิดชอบ เช่น ความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน ทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จการรับผิดชอบต่อส่วนรวม เช่น การใช้ทรัพยากรสิ่งของสาธารณะอย่างเหมาะสม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์

2. พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)

หลักการสำคัญของสังคมประชาธิปไตย คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วม พลเมืองจึงต้องเป็นผู้ที่เข้าใจในกระบวนการของรัฐ และเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการของรัฐและชุมชน เอาใจใส่ดูแลความต้องการจำเป็นในการดำเนินชีวิต สนับสนุนและร่วมวางแผนการดำเนินการตามนโยบายของรัฐ สร้างความสัมพันธ์อันดี ทำความเข้าใจและสร้างความไว้วางใจระหว่างกันในชุมชน เช่น การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือคนด้อยโอกาส พลเมืองที่มีส่วนร่วมจึงต้องมีคุณลักษณะมีความเป็นผู้นำและมีส่วนร่วมในการจัดระบบ และโครงสร้างของชุมชน

คำนิยามของการมีส่วนร่วมของพลเมือง (ถวิล บุรีกุล, 2557, น. 68-69, บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2550, น. 61) ให้คำนิยามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่กลุ่มคน หรือสมาชิกของชุมชน ร่วมกันแสดงออกในลักษณะที่เป็นการกระทำร่วมกัน ที่มาจากความเห็นร่วม ความสนใจร่วม และมีความต้องการให้บรรลุวัตถุประสงค์กัน หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม โดยจำแนกองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. กิจกรรมใด ๆ ที่จะทำให้คนเข้ามามีส่วนร่วม ต้องมีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจว่าจะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม

2. กิจกรรมมีเป้าหมาย การให้คนเข้าไปมีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจได้ว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

3. มีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การคนเข้ามีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมาย อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปกลุ่มบุคคลเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วโดยพื้นฐาน ทั้งนี้ก็พิจารณาผู้เข้าร่วมจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ที่อาจได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ในเชิงบวกและเชิงลบ หรืออาจเป็นกลุ่มผู้ที่มีความสนใจ

กล่าวโดยสรุปคือพลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะโดยคาดหวังถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าว เช่น การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง หรือกิจกรรมทางการเมือง การต่อต้าน การชี้เบาะแส เป็นต้น

3. พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม (Justice-Oriented Citizen)

พลเมืองที่สนใจในกิจการของบ้านเมืองในฐานะที่ตนหรือกลุ่มของตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีการตั้งคำถามต่อระบบสังคมที่เกิดขึ้น และแสวงหาแนวทางดำเนินการเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม โดยเป็นบุคคลที่สามารถประเมิน วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง โดยให้ความสนใจ สืบค้นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความไม่เป็นธรรมทางสังคม และสามารถจัดทำกลยุทธ์เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น การพัฒนาสังคมพลเมืองในรูปแบบนี้จึงต้องมุ่งเน้นให้เกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ตั้งคำถามโต้แย้ง และมีความกล้าหาญทางจริยธรรมในการเปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างเมื่อพบความไม่เป็นธรรมในสังคม

คำนิยามของความเป็นธรรม ชีระพงษ์ วงษ์นา (2557, น. 138) ให้คำนิยามสรุปได้ว่า “ความเป็นธรรม” มีลักษณะเป็นสิ่งที่ไม่เป็นรูปธรรม ซึ่งมักแฝงอยู่ในรูปแบบระบบศีลธรรม เช่น การแสดงออกถึงการเคารพสิทธิของผู้อื่น การยอมรับความแตกต่าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เพื่อให้เกิดพันธะและการปฏิบัติต่อกันอย่างเหมาะสม การเป็นผู้เอาใจใส่ต่อกิจการบ้านเมืองในฐานะที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีทักษะการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง พยายามสืบค้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความไม่เป็นธรรมทางสังคมพยายามแสวงหาแนวทางเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม และมีความกล้าหาญทางคุณธรรมจริยธรรมยึดมั่นในความถูกต้อง ตรงไปตรงมาและยอมรับความแตกต่าง

กล่าวโดยสรุปคือ พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม (Justice-Oriented Citizen) หมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา และการแสดงออกถึงการเคารพให้เกียรติผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่น ไม่กลั่นแกล้งหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และยอมรับความแตกต่างของมนุษย์สามารถวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม ตั้งคำถามต่อความไม่เป็นธรรม และแสวงหาแนวทางในการสร้างความเป็นธรรมในสังคม

ทั้งนี้ Joel Westheimer (2004) ได้สรุปรายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะของพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ดังนี้

ตารางที่ 2.1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามแนวคิดของ Westheimer and Kahne (2004)

หัวข้อ	พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)	พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)	พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม (Justice-Oriented Citizen)
ลักษณะ	<ul style="list-style-type: none"> - ปฏิบัติตามหน้าที่ - มีความรับผิดชอบ - ทำอาชีพสุจริต - เคารพกฎหมาย - บริจาคโลหิต - อาสาสมัครเพื่อให้ความช่วยเหลือในเวลาวิกฤต 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นสมาชิกของกลุ่มองค์กรเพื่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรม - มีส่วนร่วมในการจัดการดูแลชุมชน - มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำงานของรัฐ - รู้กลยุทธ์ทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ 	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าใจถึงปัญหาสังคม - วิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง - รู้เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางสังคม - รู้วิธีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบสังคม
ตัวอย่างการปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - รับผิดชอบหน้าที่ - ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน - รณรงค์ - ช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน 	<ul style="list-style-type: none"> - การวางแผนเพื่อแก้ปัญหา - การร่วมกิจกรรมของกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> - สำรองปัญหา - หาแนวทางแก้ไขปัญหา
แนวคิดพื้นฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - แนวทางการแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น พลเมืองจะต้องมีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ เคารพกฎหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - แนวทางการแก้ปัญหาหรือพัฒนาให้สังคมดีขึ้น พลเมืองจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น และเป็นผู้ดำเนินการจัดระบบโครงสร้างของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - แนวทางการแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น พลเมืองจะต้องรู้จักตั้งคำถาม ได้แย้ง และเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างเมื่อเกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม

หมายเหตุ: ปรับปรุงจาก Westheimer J. and Kahne J. (2004) What kind of citizen?

The politics of educating for democracy. American Educational Research Journal, 41(2), 23

UNESCO (2015, p. 14) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองคือ การรับรู้ว่าคุณลักษณะของตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคม แสดงออกอย่างมีความรับผิดชอบ แบ่งปัน เห็นอกเห็นใจผู้อื่น เคารพในความแตกต่างอย่างหลากหลาย

กลุ่มการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทย (Thai civic Education) (2556) ได้กำหนดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองไว้ 4 ประการ ได้แก่

1. พลเมืองแข็งขัน (Active Citizens)
2. พลเมืองเป็นผู้ที่มีความรู้และมีข้อมูลเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่เพียงพอ (Informed/Knowledgeable citizens)
3. พลเมืองที่มีทักษะพื้นฐานประชาธิปไตย (Skilled Citizens)
4. พลเมืองในระบบประชาธิปไตย (Democratic Citizens)

โดยคุณลักษณะทั้ง 4 ประการ ประกอบด้วยคุณลักษณะรอง 8 ประการ คือ

1. รักความเป็นธรรมและความเสมอภาค (Adhere to Justice and Equality)
2. ใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (Use Freedom based on Social Responsibility)
3. ใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่ (Use Rights without Neglecting Duties)
4. มีภราดรภาพ และเคารพความแตกต่าง (Respect Fraternity and Differences)
5. เห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม (Give importance to common interests)
6. ส่วนร่วมทางการเมือง (Participate in Politics)
7. คิดอย่างมีวิจารณญาณ และมีเหตุผล (Critical thinking and Reasonable)
8. เคารพกฎหมายและกฎกติกา (Respect Law and Rules)

สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2553, น. 14-15) ได้อธิบายคุณลักษณะของพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย โดยสรุปได้ 6 ประการ ดังนี้

1. สามารถพึ่งตนเองและรับผิดชอบต่อตนเองได้
2. เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช้สิทธิของตนไปละเมิดผู้อื่น
3. เคารพและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ บนพื้นฐานความเท่าเทียม
5. เคารพกฎของสังคม ยอมรับการใช้กติกาในการแก้ปัญหา
6. ตระหนักว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสังคมโดยเริ่มที่ตนเอง

วลัย พานิช (2542, น. 226-235) ได้วิเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะพื้นฐาน ประกอบด้วย รู้และเข้าใจรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของสังคม สนใจกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมและโลก รู้และมีทักษะกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลในการตัดสินใจโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และธรรมะในการแก้ปัญหาสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีใฝ่หาความรู้และมีทักษะในวิชาสามัญ วิชาเฉพาะด้านวิทยาการและเทคโนโลยีดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม มีระเบียบ ซื่อสัตย์ยุติธรรม ประหยัดพึ่งตนเองได้และไม่เบียดเบียน เลือกรับวิทยาการและวัฒนธรรมจากภายนอก มีความคิดริเริ่ม อดทนมีความกล้าทางจริยธรรม แก้ปัญหาและประเมินผลได้และมีมนุษยสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศ และโลก

2. ด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ประกอบด้วย รู้และเข้าใจ รับผิดชอบในสิทธิของตนในระบอบประชาธิปไตย รู้และเข้าใจกฎหมายของบ้านเมือง รักษาความมั่นคงของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์รู้และเข้าใจปัญหาและค้นหาแนวทางแก้ไขในทางการเมืองการปกครอง และตระหนักในคุณค่าการใช้สิทธิเสรีภาพบนรากฐานแห่งกฎหมาย จริยธรรม และศาสนา

3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย มีความสำนึกในความเป็นคนไทย รักและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม อารังรักษาไว้ซึ่งสัญลักษณ์และวัฒนธรรมไทย ภูมิใจในผลงานอันดีเด่นของไทย รับผิดชอบต่ออนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำประโยชน์ให้สังคมตามบทบาทหน้าที่ เห็นคุณค่าในวิทยาการศิลปวัฒนธรรม และเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

4. ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รู้และเข้าใจในพื้นฐานทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ เห็นคุณค่าของการรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม นิยมใช้ผลผลิตของไทย รู้และเข้าใจปัญหาด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนสืบค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2548) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นพลเมืองดีของเยาวชนไทยว่ามี 3 มิติ ได้แก่

1. มิติด้านความรู้ความเข้าใจในหลัก ระเบียบการปกครองประเทศและท้องถิ่น สิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น การเมืองการปกครอง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีสมัยใหม่

2. มิติด้านความคิดเห็น มีเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง การอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย มีค่านิยมและวิถีชีวิตอย่างไทย

3. มิติด้านการปฏิบัติตนให้ถูกต้องสอดคล้องกับกฎหมาย หลักศีลธรรมและกฎกติกาของสังคม ประเทศชาติ หลักสิทธิหน้าที่ของพลเมือง ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น จรรยาบรรณความถูกต้องความเป็นระเบียบและความดีงามของสังคม

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555, น. 31-35) ได้เสนอคุณลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. มีอิสรภาพและพึงพาตนเองได้โดยทุกคนมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิและเสรีภาพในประเทศของตน ดังนั้น พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นอิสระที่จะรับผิดชอบและพึ่งตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลหรืออำนาจอุปถัมภ์

2. รู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น ใช้สิทธิและเสรีภาพได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

3. เคารพความแตกต่าง ระบอบประชาธิปไตยให้เสรีภาพ และยอมรับความหลากหลาย ดังนั้น เพื่อมิให้ความแตกต่างนำมาซึ่งความแตกแยก พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกันและยอมรับว่าคนอื่นมีสิทธิที่จะคิดเห็นแตกต่างจากตนเองได้เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้

4. เคารพหลักความเสมอภาค ทุกคนล้วนเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศดังนั้น พลเมืองจึงต้องเคารพหลักความเสมอภาคและเห็นผู้อื่นเท่าเทียมกันกับตน

5. เคารพกฎกติกา ทุกคนต้องเสมอภาคกันภายใต้กติกานั้น ประชาธิปไตยต้องใช้กติกาหรือกฎหมายในการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีพลเมืองที่เคารพกติกาและยอมรับผลของการละเมิดกติกา เมื่อมีปัญหาหรือความขัดแย้งใดเกิดขึ้นต้องแก้ไขโดยใช้วิถีทางประชาธิปไตยและกติกา ไม่ใช่กำลังหรือความรุนแรง

6. การเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อพลเมืองจะต้องตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้นต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง โดยตระหนักว่าทุกการกระทำของตนย่อมส่งผลกระทบต่อส่วนรวม ทุกคนจะต้องมองว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา นั่น ๆ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, น. 7) ได้นำเสนอองค์ประกอบคุณลักษณะผู้เรียนที่มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่

1. มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้
2. เข้าใจระบอบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม
3. มีวินัยและรับผิดชอบต่อสังคม
4. เคารพสิทธิของผู้อื่น
5. ยอมรับความแตกต่าง
6. เห็นว่าทุกคนเท่าเทียมกัน

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2555, น. 10) ได้สรุปคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองไทยออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. มีค่านิยมตามประเพณี ได้แก่
 - 1.1 เคารพผู้อาวุโสกว่า
 - 1.2 เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม
 - 1.3 ปฏิบัติตามกฎหมาย

- 1.4 ปฏิบัติตามหลักศาสนา
- 1.5 มีความภูมิใจในการเป็นคนไทย
- 1.6 ทำงานแบบสุจริต
- 1.7 บริจาคโลหิต/เงิน/สิ่งของ/แรงงาน
- 1.8 รักษาสิ่งแวดล้อม
2. มีความรู้เกี่ยวกับการเป็นพลเมือง ได้แก่
 - 2.1 สามารถเปรียบเทียบนโยบายของพรรคและผู้สมัครรับเลือกตั้ง
 - 2.2 มีความรู้เรื่องการเมืองของประเทศต่าง ๆ
 - 2.3 เต็มใจเสียภาษี
3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่
 - 3.1 ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเสมอ
 - 3.2 สามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง
 - 3.3 เป็นสมาชิกกลุ่ม/สมาคม/สหภาพ/ชมรม เป็นต้น
 - 3.4 สามารถไปร่วมชุมนุม ประท้วง รวมทั้งนัดหยุดงานเมื่อเห็นว่าจำเป็น
 - 3.5 ติดตามการทำงานของนักการเมืองและข้าราชการ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2557, น. 5) ได้สรุปจุดเน้นและขอบข่ายรายวิชาเพิ่มเติม
หน้าที่พลเมืองกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไว้ 5 จุดเน้น ดังนี้

จุดเน้นที่ 1 ความเป็นไทย ได้แก่

- 1.1 ลักษณะที่ดีของคนไทย มารยาท กตัญญูเอื้อเฟื้อ เสียสละ

1.2 ศิลปะวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีไทย การแต่งกาย ภาษา ภูมิปัญญา
ประเพณี

จุดเน้นที่ 2 รักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ คือการเห็นคุณค่าและ
การแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูน สถาบันพระมหากษัตริย์

จุดเน้นที่ 3 ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
ได้แก่

- 3.1 ดำเนินชีวิตตามระบอบประชาธิปไตย

3.2 การมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข

จุดเน้นที่ 4 ความปรองดอง สมานฉันท์ ได้แก่

- 4.1 การอยู่ร่วมกันในสังคมแห่งความหลากหลาย

- 4.2 การจัดการความขัดแย้งและสันติวิธี

จุดเน้นที่ 5 ความมีวินัยในตนเอง คือ ชื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจ ปฏิบัติหน้าที่ ยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย พบว่า นักวิชาการหลายท่าน ได้นำเสนอคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยเป็นไปในทิศทางเดียวกันผู้วิจัยจึงได้นำแบบของพลเมืองตามแนวคิดของ Joel Westheimer มาเป็นกรอบแนวคิด ในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษา เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับนักวิชาการหลายท่าน และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้วิจัยจึงสรุปคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการปฏิบัติตนตามสิทธิ และหน้าที่ของตนโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น รู้จักรับผิดชอบ เช่น รับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน ทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จการรับผิดชอบต่อส่วนรวม เช่น การใช้ทรัพยากรสิ่งของสาธารณะ อย่างเหมาะสม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์

2. พลเมืองที่มีส่วนร่วม หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรม สาธารณะกับภาครัฐ โดยคาดหวังถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวในฐานะ ที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง หรือกิจกรรมทางการเมือง การต่อต้าน การชี้ เบาะแส เป็นต้น

3. พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีคุณธรรม ชื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา และการแสดงออกถึงการเคารพให้เกียรติผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่น ไม่กลั่นแกล้งหรือ ทำร้ายร่างกายผู้อื่น การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และยอมรับความแตกต่างของมนุษย์สามารถ วิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม ตั้งคำถามต่อความไม่เป็นธรรม และแสวงหาแนวทางในการ สร้างความเป็นธรรมในสังคม

2.2.4 ความต้องการจำเป็น

2.2.4.1 ความหมายของความต้องการจำเป็น

สุวิมล ว่องวานิช (2558, น. 279) ให้ความหมายของความต้องการจำเป็นไว้ว่า เป็นความแตกต่าง ระหว่างสิ่งที่คาดหวัง กับสิ่งที่เป็นสภาพจริง โดยความแตกต่างที่เกิดขึ้นจะบอกสภาพปัญหาที่มีอยู่โดยระบุ สิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะเช่นใด และประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่ามีลักษณะเช่นใด จากนั้น นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่าสมควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง การประเมินความต้องการจำเป็น ทำให้ได้ข้อมูลที่น่าไปสู่การเปลี่ยนแปลง กระบวนการจัดการศึกษาหรือการเปลี่ยนแปลงผลที่เกิดขึ้น ปลายทาง การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์และเป็นการเปลี่ยนแปลงทางบวก

ปิยมาภรณ์ โชคอวยชัย (อ้างถึงใน พระวิรัช เอี่ยมศรีดี, 2554, น. 53) ให้ความหมายของความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการประเมินความแตกต่างระหว่างสภาพที่ควรจะเป็นกับสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันแล้วนำผลความต้องการหรือความแตกต่างดังกล่าว มาจัดเรียงลำดับความสำคัญเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกวางแผนโครงการต่อไปในอนาคต

ปานจันทร์ โททอง (2542, น. 18) ให้ความหมายของการประเมินความต้องการจำเป็นว่า หมายถึง กระบวนการในการค้นหาความแตกต่างระหว่างสภาพที่คาดหวังกับสภาพที่แท้จริงซึ่งเป็นสถานะที่ไม่พึงประสงค์ที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาให้ความแตกต่างหรือปัญหานั้นลดลง

สรุปได้ว่า ความต้องการจำเป็น หมายถึง สภาพปัญหาที่ต้องการได้รับการแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคล หน่วยงาน ซึ่งวัดได้จากการเปรียบเทียบสภาพที่เป็นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น

2.2.4.2 ความสำคัญของความต้องการจำเป็น

Witkin and Altrichuld (1995, อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวานิช, 2550) ได้กล่าวถึงการจัดลำดับความต้องการจำเป็นจะต้องพิจารณาทั้งความเที่ยง และความตรง และต้องมีการตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญต่อการจัดลำดับที่ได้จากการประเมินความต้องการจำเป็น ประกอบด้วย

1. การกำหนดขนาดความแตกต่างของสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์
2. องค์ประกอบที่เป็นสาเหตุสนับสนุน หรืออุปสรรคต่อความต้องการจำเป็น
3. การกำหนดระดับความยากง่ายในการจัดลำดับความต้องการจำเป็น
4. การประเมินความเสี่ยง
5. ผลกระทบที่อาจเกิดกับส่วนอื่น ๆ ของระบบ
6. การกำหนดค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการแก้ปัญหา

สุวิมล ว่องวานิช (2550) การจัดลำดับความสำคัญ (Priority Setting) ของความต้องการจำเป็น เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากในกระบวนการกำหนดความต้องการจำเป็น ทำให้การประเมินความต้องการจำเป็นมีความสมบูรณ์ การจัดลำดับความต้องการจำเป็น เป็นการศึกษาวเคราะห์ความต้องการจำเป็นแต่ละประเด็น จากนั้นนำความต้องการจำเป็นมาจัดเรียงลำดับตั้งแต่ความสำคัญมากไปหาน้อย

สุวิมล ว่องวานิช (2548, น. 53) ได้จำแนกความต้องการจำเป็น ตามช่วงเวลาที่ต้องการกำหนดความต้องการจำเป็น ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ความต้องการจำเป็นในปัจจุบัน เช่น ความต้องการจำเป็นของครูในปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน
2. ความต้องการจำเป็นอนาคต เป็นความต้องการจำเป็นที่กำหนดล่วงหน้าว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง เพื่อเตรียมการรับมือ หรือป้องกันปัญหาที่คาดว่าจะเกิด เช่น ความต้องการจำเป็นในการผลิตบัณฑิตศึกษาในอีก 10 ปีข้างหน้าจะมี ลักษณะเช่นใด หากประเทศไทยจะเปลี่ยนผ่านตนเองเข้าสู่สังคม

ฐานความรู้ในเศรษฐกิจ ฐานความรู้ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากำลังคนระดับช่างฝีมือเพื่อสร้างขีดสมรรถนะในการแข่งขันของประเทศ

2.2.4.3 ขั้นตอนของการประเมินความต้องการจำเป็น

Witkin and Altrichuld (1995, อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2550) กล่าวถึงการประเมินความต้องการจำเป็น แบ่งออกเป็น 3 ระยะ (Three-Phase Plan)

ระยะที่ 1 ระยะก่อนการประเมิน หรือระยะการสำรวจ ในระยะนี้มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นที่มีอยู่ วางแผนการดำเนินงานโดยกำหนดขอบเขต และประเด็นของความต้องการจำเป็น กำหนดจุดมุ่งหมายของความต้องการจำเป็น แหล่งข้อมูล การใช้ประโยชน์ข้อมูลระบุข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาแผนงานสำหรับ

ระยะที่ 2 รวมทั้งกำหนดเกณฑ์สำหรับทำประเมินการประเมินความต้องการจำเป็นระยะที่ 2 การประเมิน หรือระยะการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและความเห็นเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น จัดลำดับความต้องการจำเป็น และวิเคราะห์หาสาเหตุผลลัพธ์และสังเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 3 หลังการประเมิน หรือระยะการนำไปใช้ประโยชน์ โดยเชื่อมโยงข้อมูลและแผนการดำเนินงานที่ได้รับ งานหลักคือการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังที่นำไปประยุกต์ใช้ได้และเกณฑ์การตัดสินใจหาแนวทางแก้ไขปัญหา การจัดทำแผนปฏิบัติ การนำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินความต้องการจำเป็นแก่ผู้ตัดสินใจ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการจัดเตรียมแผนสำหรับดำเนินการเพื่อขจัดปัญหาที่เกิดจากความต้องการจำเป็น หรือนำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ

สุวิมล ว่องวาณิช (2550) กล่าวถึงกระบวนการการประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์จึงประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การระบุความต้องการจำเป็น (Needs Identification)
 - 1.1 วัตถุประสงค์เพื่อระบุความต้องการจำเป็น
 - 1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง/กรอบการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น
 - 1.3 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง วิธีรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลจัดลำดับ
 - 1.4 เสนอความต้องการจำเป็นตามลำดับความสำคัญ
 - 1.5 เสนอผล/นำไปใช้และ/วิเคราะห์สาเหตุ/แนวทางแก้ไข
2. การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุ
 - 2.1 วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็น
 - 2.2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง/กรอบการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น
 - 2.3 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง วิธีรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.4 เสนอสาเหตุความต้องการจำเป็นตามลำดับความสำคัญ
 - 2.5 เสนอผล/นำไปใช้และ/วิเคราะห์ทางเลือกในการแก้ปัญหา

3. การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาความต้องการจำเป็น (Needs Solution) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา ประเมินทางเลือกสู่การปฏิบัติ ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะนำไปกำหนดความต้องการจำเป็นที่ต้องได้รับการแก้ไข

- 3.1 วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ทางเลือกของความต้องการจำเป็น
- 3.2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง/กรอบการวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น
- 3.3 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง วิธีรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.4 เสนอทางเลือกความต้องการจำเป็นตามลำดับความสำคัญ
- 3.5 นำไปสู่การกำหนดแผนงาน และนำไปสู่การปฏิบัติ

สรุปได้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบในการหาความต้องการจำเป็นเพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจหรือหาวิธีแก้ปัญหาให้ตรงกับสภาพหรือความต้องการที่แท้จริง การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นเครื่องมือในการวางแผนให้กิจกรรมบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้การประเมินความต้องการจำเป็นเป็นเทคนิคที่ช่วยในการสำรวจความต้องการหรือปัญหาที่เกิดขึ้นของหน่วยงานซึ่งนอกจากจะสะท้อนปัญหาที่ต้องแก้ไขแล้ว ยังสามารถนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายที่เป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

2.2.4.4 การจัดลำดับความต้องการจำเป็น

Witkin and Altrichuld (1995, อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2550) ได้กล่าวถึงการจัดลำดับความต้องการจำเป็นจะต้องพิจารณาทั้งความเที่ยง และความตรง และต้องมีการตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญต่อการจัดลำดับที่ได้จากการประเมินความต้องการจำเป็น ประกอบด้วย

1. การกำหนดขนาดความแตกต่างของสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์
2. องค์ประกอบที่เป็นสาเหตุสนับสนุน หรืออุปสรรคต่อความต้องการจำเป็น
3. การกำหนดระดับความยากง่ายในการจัดลำดับความต้องการจำเป็น
4. การประเมินความเสี่ยง
5. ผลกระทบที่อาจเกิดกับส่วนอื่น ๆ ของระบบ
6. การกำหนดค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการแก้ปัญหา

สุวิมล ว่องวาณิช (2550) การจัดลำดับความสำคัญ (Priority Setting) ของความต้องการจำเป็น เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากในกระบวนการกำหนดความต้องการจำเป็น ทำให้การประเมินความต้องการจำเป็นมีความสมบูรณ์ การจัดลำดับความต้องการจำเป็น เป็นการศึกษาวិเคราะห์ความต้องการจำเป็นแต่ละประเด็น จากนั้นนำความต้องการจำเป็นมาจัดเรียงลำดับตั้งแต่ความสำคัญมากไปหาน้อย

แนวคิดการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Need Index: PNI) โดยหาความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช, 2550, น. 279) โดยใช้สูตร

$$PNI_{modified} = \frac{(I - D)}{D} \quad (2-1)$$

เมื่อ I (Important) แทน สภาพจริงที่เป็นอยู่
 D (Degree of success) แทน สภาพที่ควรจะเป็น

สรุปได้ว่า การประเมินความต้องการจำเป็น หมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบในการหาความต้องการจำเป็นเพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจเลือกหรือหาวิธีแก้ปัญหาได้ตรงกับสภาพหรือความต้องการที่แท้จริง การประเมินความต้องการจำเป็น เป็นเครื่องมือในการวางแผนให้กิจกรรมบรรลุตามเป้าหมายที่ทำได้ทั้งก่อนและหลังสิ้นสุดโครงการ นอกจากนี้การประเมินความต้องการจำเป็นเป็นเทคนิคที่ช่วยในการสำรวจความต้องการหรือปัญหาที่เกิดขึ้นของหน่วยงาน ซึ่งนอกจากจะสะท้อนปัญหาที่จะต้องแก้ไขแล้ว ยังสามารถนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายที่เป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

2.3 บริบทโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

จากการสำรวจโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดพบว่ามีจำนวน 6 โรงเรียนดังนี้

2.3.1 โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย

เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด เดิมเป็นโรงเรียนชายล้วนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจุบันเป็นประเภทสหศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีพื้นที่ 27 ไร่ 3 งาน 52 ตารางวา ตั้งอยู่เลขที่ 275/14 ถนนเทวาภิบาล อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วยอาคารถาวร 7 หลัง และอาคารประกอบ คือ โรงพลศึกษา 1 หลัง โรงฝึกงาน 1 หลัง หอประชุมและโรงอาหาร อาคารประชาสัมพันธ์ อาคารพยาบาล อาคารธารน้ำใจ ศาลาปฏิบัติธรรม เรือนเขียวแสด อักษรย่อ ร.ว. ตราประจำโรงเรียน ประกอบด้วยมงกุฎ ตั้งอยู่บนอักษรย่อ “รว” ยอดมงกุฎรัศมีกระจายออกเป็น 9 แฉกอัน หมายถึง “สิ่งที่ยาม 4 ประการ” ได้แก่ รูปร่างงาม ท่าทางงาม วางตัวงาม จิตใจงาม และสิ่งที่ดี 5 ประการ คือ

วาจาดี ความรู้ดี ความสามารถดี ความประพฤติดี การงานดี อัตลักษณ์ของโรงเรียน “มีความรู้ คู่คุณธรรม นำสังคม” อุดมการณ์ของโรงเรียน “เรียนดี สามัคคี กีฬาเก่ง เคร่งวินัย” เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 3,340 คน ครูจำนวน 175 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2564)

2.3.2 โรงเรียนสตรีศึกษา

เป็นโรงเรียนสตรีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด เดิมเป็นโรงเรียนหญิงล้วน ปัจจุบันเปิดสอนในรูปแบบสหศึกษาทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย เป็นโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 สถานที่ตั้ง เลขที่ 149 ถนนสุริยเดชบำรุง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มีพื้นที่ 25 ไร่ 1 งาน 93 ตารางวา เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษา โดยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นรับเฉพาะนักเรียนหญิง (ยกเว้นโครงการพิเศษ EP และ GPS) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายรับนักเรียนสหศึกษาทั้งชายและหญิง มีอาคารเรียน 6 หลัง อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง อาคารชั่วคราว 2 หลัง หอประชุม 1 หลัง โรงอาหารหอประชุม 1 หลัง โรงยิม 1 หลัง อาคารสมาคมศิษย์เก่า 1 หลัง สัญลักษณ์ของโรงเรียน อักษร ส.ศ. อยู่ภายใต้อุณาโลม ครอบด้วยรัศมี ส.ศ. ย่อมาจากชื่อของโรงเรียนสตรีศึกษา อุณาโลม หมายถึง จุดรวมแห่งคุณงามความดี รัศมี หมายถึง สติปัญญาและความเจริญรุ่งเรือง ประชญาโรงเรียน “ความเป็นคนดี จะต้องถึงพร้อมด้วยวิชาความรู้ คุณธรรมและจริยธรรม” คำขวัญ “เรียนดี กีฬาเด่น เน้นคุณธรรม นำสังคม นิยมไทย” มีจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งสิ้น 3,635 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2564)

2.3.3 โรงเรียนเทศบาลวัดสระทอง

เป็นโรงเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เปิดสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีพื้นที่ 7 ไร่ 42 ตารางวา ตั้งอยู่เลขที่ 49/4 ถ.หายโศรก ต.ในเมือง อ.เมืองร้อยเอ็ด จ.ร้อยเอ็ด มีอาคารเรียน 4 หลัง อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง เปิดสอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งสิ้น 842 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2564)

2.3.4 โรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร

เป็นโรงเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ตั้งอยู่เลขที่ 11/7 ถ.เทวภิบาล ต.ในเมือง อ.เมืองร้อยเอ็ด จ.ร้อยเอ็ด มีพื้นที่ 9 ไร่ 42 ตารางวา ภายในประกอบด้วยอาคารเรียน 4 หลัง โรงอาหาร 1 หลัง และอาคารฝึกอาชีพ 1 หลัง เปิดสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งสิ้น 210 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2564)

2.3.5 โรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า

เป็นโรงเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ตั้งอยู่เลขที่ 422 ถนนชัยชาญยุทธ ต.ในเมือง อ.เมืองร้อยเอ็ด จ.ร้อยเอ็ดมีพื้นที่ 25 ไร่ 42 ตารางวา เป็นโรงเรียนกีฬาท้องถิ่น ภายในโรงเรียนประกอบด้วยอาคารเรียน 4 หลัง อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง สนามกีฬาในร่ม กลางแจ้ง และสระว่ายน้ำขนาดมาตรฐาน เปิดสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งสิ้น 569 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2564)

2.3.6 โรงเรียนเทศบาลวัดเวฬุวัน

เป็นโรงเรียนสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ตั้งอยู่เลขที่ 371/2 ถ.เทวาทิบาล ต.ในเมือง อ.เมืองร้อยเอ็ด จ.ร้อยเอ็ด มีพื้นที่ 6 ไร่ 25 ตารางวา เปิดสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาทั้งสิ้น 170 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2564)

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยภายในประเทศ

วสันต์ พรพุทธิพงษ์ (2558) ได้ศึกษาเรื่องการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองและการรับรู้ที่มีต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดี โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ระดับการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานครในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และด้านคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองดีโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีตัวแปรอิสระเพียง 2 ตัวแปร คือ ระดับการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองการปกครองที่สามารถพยากรณ์ระดับการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนด้านคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองดีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ประภัสสร ไพบุลย์ฐิติพรชัย (2558) ได้ศึกษาความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเป็นพลเมืองดี และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับชั้น ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีระดับความเป็นพลเมืองดีอยู่ในระดับสูงทุกด้าน และพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อความเป็นพลเมืองดี ปัจจัยสนับสนุนด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และการอบรมเลี้ยงดูส่งผลทางบวกต่อความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

ศิวพร โพธิวิทย์ (2559, น. 83-91) ได้ศึกษาความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อสำรวจ และเปรียบเทียบ

ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 404 คน ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐานผลการวิจัยพบว่า ความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาอยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นด้วยสูงสุดในด้านเคารพความเสมอภาค รองลงมาคือ ด้านการเคารพความแตกต่าง และ ด้านรับผิดชอบต่อสังคม ตามลำดับ และประเด็นที่มีความเห็นด้วยต่ำที่สุดในด้านการปฏิเสธ การใช้เส้นสายหรือระบบอุปถัมภ์

สุรัสวดี สุขยั้ง (2559, น. 228-242) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยอิงกระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านการเป็นพลเมืองที่มีความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยอิงกระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ 2) ศึกษาพัฒนาการคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพฤติกรรมที่สะท้อนความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยอิงกระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนแกลง “วิทยสถาวร” อ. แกลง จ. ระยอง จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องรอบรู้เรื่องประชาธิปไตย 2) แบบทดสอบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านการเป็นพลเมืองที่มีความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย และ 3) แบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพฤติกรรมที่สะท้อนความเป็นพลเมือง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน และการวัดอัตราพัฒนาการผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านการเป็นพลเมืองที่มีความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยอิงกระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพฤติกรรมที่สะท้อนความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยอิงกระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์มีพัฒนาการที่สูงขึ้น โดยเฉลี่ยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพฤติกรรมที่สะท้อนความเป็นพลเมืองของนักเรียนอยู่ในระดับ 3 ได้แก่ การเป็นพลเมืองแบบมีส่วนร่วม

ศุชนเทพ จันทร์วงศ์ (2560, น. 104) การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานสภานักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาคือ โครงการของโรงเรียนที่สภานักเรียนได้ดำเนินงาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์งานบริหารสภานักเรียน และแบบวิเคราะห์เอกสารกิจกรรมที่ใช้ในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนต้นแบบ

สถานักเรียน จำนวน 12 โรงเรียนผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานสถานักเรียนตามแนวคิดความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา มีทั้งหมด 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติ 3) การประเมินผล ซึ่งการบริหารงานสถานักเรียนแบ่งกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการยอมรับ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

อัจฉรา อุตศิริกุล (2561, น. 92-94) ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม และด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำนวน 428 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมัธยมศึกษา มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีคุณลักษณะด้าน พลเมืองที่มีความรับผิดชอบเป็นลำดับหนึ่ง ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วมเป็นลำดับสอง และด้านพลเมือง ที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมเป็นลำดับสาม สามารถแสดงรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) นักเรียนส่วนใหญ่ มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบในรายคุณลักษณะอยู่ ในระดับมาก โดยพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ฉันทันไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดเพื่อรักษาชื่อเสียงของ วงศ์ตระกูล 2) นักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วมใน รายคุณลักษณะอยู่ในระดับมากทุกคุณลักษณะโดยพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ฉันทันใช้สิทธิลงคะแนน เสียในกิจกรรมเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียนของโรงเรียน 3) นักเรียนส่วนใหญ่มีคุณลักษณะความเป็น พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมอยู่ในระดับมาก โดยพฤติกรรมที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ฉันทันจะปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ถึงแม้บุคคลอื่นจะไม่เห็นด้วยก็ตามและนักเรียนมี คุณลักษณะอยู่ในระดับน้อย จำนวน 2 พฤติกรรม คือ ฉันทันติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน หรือผู้มี ส่วนเกี่ยวข้อง เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน เพื่อสอบถามปัญหาความไม่เป็นธรรมทางสังคม และ ฉันทันเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการปัญหาความไม่เป็นธรรมทางสังคมในชุมชน

ภักดี โพธิ์สิงห์ และกมลทิพย์ ตรีเดช (2562, น. 79-80) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาระบบการ เรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และพัฒนาระบบการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย วิธีดำเนินการวิจัย ใช้การวิจัยและพัฒนาใน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบัน การออกแบบ กระบวนการ การวิเคราะห์กระบวนการ การนำไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 42 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ผลการวิจัยผล

ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามทั้ง 6 คณะมีความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับมาก 2) กระบวนการส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย ได้แก่ การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอนนำไปปฏิบัติ ขั้นตอนสะท้อนประสบการณ์ ขั้นตอนประเมินผล หรือเรียกว่า PARE Model 3) ผลการนำกระบวนการ Active Learning ไปใช้กับนักศึกษามหาวิทยาลัย จำนวน 42 คน พบว่า คะแนนทักษะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักศึกษาที่เข้าร่วมกระบวนการ Active Learning มากกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยคือ ทักษะการคิด การเคารพกติกา การเคารพสิทธิผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ การพบความแตกต่างและรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน สังคมพลเมืองเป็นสังคมแนวราบที่ทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ดังนั้นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยควรใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning, Project Based Learning, Problem Based Learning และใช้กลยุทธ์ teach less and learn more ควรส่งเสริมทั้งกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมในหลักสูตรควบคู่กันไป และสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมตามหลักศาสนา เป็นต้น

เอกภูมิ เจียมวิทยานุกูล (2562, น. 89-90) ศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนไทยตามกรอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนไทยบนฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนไทย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 800 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียน D ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีความเลิศด้านความรู้ของภาคใต้ มีคะแนนเฉลี่ยด้านการรู้เรื่องพลเมืองสูงสุด ($\bar{X}=20.84$) โรงเรียน B ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีความเลิศด้านความรู้ของภาคกลาง มีคะแนนเฉลี่ยด้านความเป็นพลเมืองโลกและความเป็นพลเมืองดิจิทัลสูงสุด และศึกษาคะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 ด้านพบว่า โรงเรียน B มีคะแนนเฉลี่ยรวมสูงสุด และเมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาจัดระดับสมรรถนะความเป็นพลเมือง พบว่า โรงเรียน B, C และ D เป็น 3 โรงเรียนที่มีระดับความเป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น ซึ่งสูงกว่าความเป็นพลเมืองที่มีความยึดมั่นผูกพัน และความเป็นพลเมืองที่มีความรู้ ตามลำดับ

2.4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Westheimer and Kahne (2015, อ้างถึงใน อัจฉรา อยุทศิริกุล, 2561, น. 59) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองและเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดี มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาวัตถุประสงค์ของการสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพในระบอบประชาธิปไตย 2) ศึกษาการสร้างคุณค่าความเป็นพลเมืองคุณภาพในระบอบประชาธิปไตย และ 3) เพื่อค้นหา

แนวทางการสร้างมโนทัศน์ของความเป็นพลเมืองคุณภาพในระบอบประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรของโรงเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบ อาจไม่ได้ส่งผลถึงการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนหรือระดับประเทศ แต่ก็มีส่วนในการเตรียมความพร้อมในการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมและรักความยุติธรรม 2) จากการศึกษาหลักสูตรที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมและหลักสูตรที่ส่งเสริมให้เกิดความยุติธรรม พบว่า ลักษณะของแต่ละหลักสูตรมีประสิทธิภาพและส่งผลกระทบต่อเป้าหมายของตัวหลักสูตรเอง 3) ถึงแม้ว่าหลักสูตรส่วนใหญ่จะมีเป้าหมายเพียงพัฒนาความเป็นพลเมืองในด้านความรับผิดชอบ แต่การจัดการศึกษาสามารถสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพในระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นได้ในหลายคุณลักษณะ ผู้ออกแบบหลักสูตร ครูและผู้ที่กำลังศึกษาจะต้องตระหนักถึงความแตกต่างของบริบท ช่วงเวลาที่เหมาะสม คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่สังคมต้องการและผลกระทบจากทางการเมือง ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบในการจะเลือกหลักสูตรที่สอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่สังคมต้องการ

Rothwell and Turcotte (2006) ได้ศึกษาข้อมูลเยาวชนในประเทศแคนาดาที่อาศัยอยู่ในชนบทกับเมืองพบว่า เยาวชนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทมีแนวโน้มที่จะเป็นอาสาสมัครมากกว่าเยาวชนที่อาศัยอยู่ในเมือง และ 4 ใน 5 ของเยาวชนที่สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรีซึ่งอาศัยอยู่ในชนบทที่ใกล้กับเมืองเป็นสมาชิกองค์กร เช่น พรรคการเมือง กลุ่มวัฒนธรรม และองค์กรทางกีฬาอย่างน้อยคนละ 1 องค์กร อีกทั้งยังมีแนวโน้มของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและการประชุมสาธารณะมากกว่าเยาวชนในเมืองอีกด้วย Center for Information and Research on Civic Learning and Engagement (2008) ได้ทำวิจัยเชิงสำรวจโดยเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี เกี่ยวกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมความเป็นพลเมืองของประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า เพศเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความแตกต่างในการเข้าร่วมกิจกรรมของพลเมือง โดยกิจกรรมความเป็นพลเมืองที่เยาวชนเพศหญิงมีส่วนร่วมมากกว่าเพศชาย ได้แก่ การหาเงินบริจาคเพื่อการกุศล การเป็นอาสาสมัครให้แก่กลุ่มที่ไม่ใช่การเมือง การเป็นสมาชิกในกลุ่มทางการเมือง และการมีส่วนร่วมในการเดินหรือวิ่ง 60 เพื่อการกุศล ขณะที่กิจกรรมความเป็นพลเมืองที่เยาวชนเพศหญิงมีส่วนร่วมน้อยกว่าเพศชาย ได้แก่ การออกเสียงเลือกตั้งชกชวนให้ผู้อื่นไปเลือกตั้ง การบริจาคเงินเพื่อการรณรงค์หาเสียงทางการเมือง และการเป็นอาสาสมัครให้แก่กลุ่มทางการเมือง

Portney, Niemi and Eichenberg (2009) ได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนที่มีสถานภาพครอบครัวแตกต่างกันพบว่า เยาวชนที่อยู่ในครอบครัวที่บิดามารดามีการศึกษาในระดับสูงและมีความสนใจทางการเมืองจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในความเป็นพลเมืองของเยาวชนหญิงมากกว่าเยาวชนชาย นอกจากนี้การพูดคุยกับบิดามารดาเกี่ยวกับการเมืองจะส่งผลต่อการเข้าร่วมในกิจกรรมการเลือกตั้งเพิ่มสูงขึ้นในเยาวชนหญิงมากกว่าเยาวชนชาย แต่ในกิจกรรมการมี

ส่วนร่วมในชุมชนและกิจกรรมที่ไม่หวังกำไรจะพบในเยาวชนชายมากกว่าเยาวชนหญิงจากการศึกษา งานวิจัยในต่างประเทศ พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี ประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษายังมีเป็นจำนวนน้อย จะพบแต่งงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมกับกิจกรรมทางการเมืองกับปัจจัยทางด้านเพศ ครอบครัว แหล่งที่ อยู่อาศัย ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านบริบทของสังคม เพศ ที่อยู่อาศัยระดับการศึกษา ทัศนคติ ส่งผลกระทบต่อพลเมืองในด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม

2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของ คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยผู้วิจัยได้ใช้ แบบความเป็นพลเมืองของ Joel Westheimer เป็นกรอบในการศึกษา เนื่องจากมีความสอดคล้อง กับแนวคิดของนักวิชาการ และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ
2. พลเมืองที่มีส่วนร่วม
3. พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม

เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียน มัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ได้ดำเนินการเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือวิจัย
3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จำนวนทั้งสิ้น 8,766 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จำนวน 382 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยมีขั้นตอนในการสุ่มดังนี้

3.1.2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรของ Taro Yamane(ไพศาล วรคำ ,2562,น.101) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2} \quad (3-1)$$

- n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N = ขนาดของประชากร
 e = เป็นความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้

$$\text{แทนค่า } n = \frac{8,766}{1 + (8,766 \times .05^2)}$$

$$n \approx 382 \text{ คน}$$

3.1.2.2 แบ่งชั้นประชากรตามสัดส่วน จากจำนวนประชากรของแต่ละโรงเรียน ซึ่งหาจำนวนตัวอย่าง โดยแยกตามสัดส่วนของแต่ละโรงเรียน ดังตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรจำแนกตามโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดทั้งหมด 6 โรงเรียน

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างจากแต่ละโรงเรียน} = \frac{\text{จำนวนนักเรียน} \times 382}{8,766}$$

ตารางที่ 3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

ลำดับที่	โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย (ม.ต้น/ม.ปลาย)	3,340	145
2	โรงเรียนสตรีศึกษา (ม.ต้น/ม.ปลาย)	3,635	158
3	โรงเรียนเทศบาลวัดสระทอง (ม.ต้น/ม.ปลาย)	842	37
4	โรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร (ม.ต้น)	210	10
5	โรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า (ม.ต้น/ม.ปลาย)	569	25
6	โรงเรียนเทศบาลวัดเวฬุวัน (ม.ต้น)	170	7
	รวม	8,766	382

3.1.2.3 จากนั้นสุ่มนักเรียนจากระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน ของแต่ละโรงเรียนโดยวิธีจับสลากให้ได้จำนวนนักเรียนในแต่ละโรงเรียนตามที่ได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างไว้

3.2 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

3.2.1 แบบวัดความเป็นพลเมืองความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

3.2.1.1 ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.2.1.2 ตอนที่ 2 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

3.3 การสร้างเครื่องมือและหาคคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นตอนของการสร้างและหาคคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 ศึกษาความหมายคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจากหนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อนำมาสร้างกรอบคำถาม และให้ผู้เชี่ยวชาญด้านความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

3.3.1.1 พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) หมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของตนโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น รู้จักรับผิดชอบ เช่น ความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน ทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ การรับผิดชอบต่อส่วนรวม เช่น การใช้ทรัพยากรสิ่งของสาธารณะอย่างเหมาะสม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์

3.3.1.2 พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ โดยคาดหวังถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง หรือกิจกรรมทางการเมือง การต่อต้าน การชี้เบาะแส เป็นต้น

3.3.1.3 พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม (Justice-Oriented Citizen) หมายถึงคุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา และการแสดงออกถึงการเคารพให้เกียรติผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่น ไม่กลั่นแกล้งหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และยอมรับความแตกต่างของมนุษย์สามารถวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม ตั้งคำถามต่อความไม่เป็นธรรม และแสวงหาแนวทางในการสร้างความเป็นธรรมในสังคม

3.3.2 ศึกษาการสร้างแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย แล้วกำหนดรูปแบบของแบบวัด เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแบบของ Likert แล้วกำหนดจำนวนข้อคำถาม

3.3.3 กำหนดจำนวนข้อคำถามของแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ตามองค์ประกอบ 3 ด้าน ดังตารางที่ 3.2 นี้

ตารางที่ 3.2 การสร้างแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ที่เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของ Likert

องค์ประกอบ	จำนวนข้อคำถามที่สร้าง	จำนวนข้อคำถามที่ต้องการจริง
1. พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	15	10
2. พลเมืองที่มีส่วนร่วม	15	10
3. พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม	15	10
รวม	45	30

3.3.4 เขียนแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ตามตารางที่ 3.2 ทั้งหมด 45 ข้อ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

5 หมายถึง ความเป็นพลเมืองสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ความเป็นพลเมืองสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ความเป็นพลเมืองสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ความเป็นพลเมืองสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ความเป็นพลเมืองสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.3.5 นำแบบวัดที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3.3.6 นำแบบวัดที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ตุลยพินิจว่าข้อคำถามใดสอดคล้องกับตัวชี้วัด (Index of Item Objective Congruence: IOC) ดังนี้

+1 แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

0 ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

-1 แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

โดยผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

3.3.6.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรัญ ชูยกระตื่องวุฒิการศึกษา (กศ.ด.) สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล

3.3.6.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ วุฒิการศึกษา (ร.ด.) สาขารัฐศาสตร์ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

3.3.6.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์ วุฒิการศึกษา (ปร.ด.) สาขาสื่อสารการเมือง ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

3.3.6.4 นางสาวจุฬาลักษณ์ เฉลิมแสน วุฒิการศึกษา (ศษ.ม.) สาขาหลักสูตรและการสอน กลุ่มวิชาเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรและการสอน ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

3.3.6.5 นางสาวสุวิชา ตรีนาง วุฒิการศึกษา (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหารและการจัดการศึกษา ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา

3.3.7 นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.50 ถึง 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ในการพิจารณาที่กำหนดไว้ว่าต้องมีค่า IOC มากกว่า 0.50 ขึ้นไป

3.3.8 นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนเทศบาลวัดสระทองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยวิธีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Item total correlation) โดยยึดเกณฑ์ค่าอำนาจจำแนก 0.20-1.00 แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่เข้าเกณฑ์ จำนวน 30 ข้อ จากข้อคำถาม 3 ด้าน ด้านละ 10 ข้อ นำไปหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอรอนบาร์ค (ไพศาล วรคำ, 2562, น. 288) ผลของค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.55-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93

3.3.9 พิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3.4 การเก็บข้อมูล

3.4.1 ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 6 แห่งในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามจำนวน 382 ฉบับ ถึงกลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 โรงเรียน

3.4.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ใช้ระยะเวลา 1 เดือน จากวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2565-1 มีนาคม 2565 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามพบว่า ได้รับเครื่องมือตอบกลับมาจำนวน 380 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 99.47 และใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปรผลตามเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.5.2 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโดยใช้ดัชนี PNI (Priority needs index) (สุวิมล ว่องวานิช, 2550, น. 279)

3.5.3 นำผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็น ไปเป็นกรอบในการหาแนวทางส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยในด้านที่ถูกจัดลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.6.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

3.6.1.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ของแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูล (ไพศาล วรคำ, 2562, น. 303) ใช้สูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N} \quad (3-2)$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง
 $\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

3.6.1.2 ค่าอำนาจจำแนก(Discrimination) ของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item–Total Correlation) ใช้สูตรดังนี้ (ไพศาล วรคำ, 2562, น. 303)

$$r_{xy} = \frac{N \sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{(N \sum x^2 - (\sum x)^2)(N \sum y^2 - (\sum y)^2)}} \quad (3-3)$$

เมื่อ r_{xy} เป็นดัชนีอำนาจจำแนก
 x เป็นคะแนนรายข้อ
 y เป็นคะแนนรวม
 y' เป็นคะแนนรวมที่หักคะแนนข้อนั้นออกแล้ว $y = y' - x$
 N จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

3.6.1.3 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ไพศาล วรคำ, 2562, น. 288) ใช้สูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right) \quad (3-4)$$

เมื่อ α	แทน	สัมประสิทธิ์แอลฟา
k	แทน	จำนวนข้อคำถามหรือข้อสอบ
S_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนข้อที่ i
S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวม t

3.6.2 สถิติพื้นฐาน

3.6.2.1 ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าร้อยละ โดยใช้สูตร (ไพศาล วรคำ, 2562, น. 321) ดังนี้

$$\text{ร้อยละ(\%)} = \frac{f}{n} \times 100 \quad (3-5)$$

เมื่อ f	แทน	ความถี่ที่ต้องการแปลง
n	แทน	จำนวนความถี่ทั้งหมด

3.6.2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) หาค่าเฉลี่ย โดยใช้สูตร (ไพศาล วรคำ, 2562, น. 323) ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n} \quad (3-6)$$

เมื่อ \bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
x_i	แทน	คะแนนของคนที่ i
n	แทน	สมาชิกของกลุ่มตัวอย่าง

3.6.2.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร (ไพศาล วรคำ, 2562, น. 325) ดังนี้

$$S = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{X})^2}{n-1}} \quad (3-7)$$

เมื่อ	S	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
	x_i	แทน	คะแนนของคนที่ i
	n	แทน	จำนวนสมาชิกในกลุ่ม

3.6.2.4 ดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น PNI (Priority needs index) หาความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558, น. 279) ดังนี้

$$PNI = \frac{(I-D)}{D} \quad (3-8)$$

เมื่อ	PNI	แทน	ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น
	I	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean) ของความคาดหวัง
	D	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่เป็นจริง

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

1. แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประกอบไปด้วย

1.1 ศึกษาพิเศษ ที่กำกับดูแลงานด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน งานประกันคุณภาพผู้เรียน และคุณภาพการศึกษา 1 ท่าน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาวิทยฐานะเชี่ยวชาญ จำนวน 1 ท่าน

1.3 ครูผู้สอนรายวิชาที่เกี่ยวข้อง และมีผลงานด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดีเด่น โดยคัดเลือกจากครูวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 2 ท่าน

1.4 ตัวแทนผู้ประกอบการที่มีบุตรหลานได้รับรางวัลดีเด่นด้านผลการเรียนและกิจกรรม จำนวน 1 ท่าน

2. เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยมีวิธีการสร้างดังนี้

2.1 นำรายการความต้องการจำเป็นของตัวบ่งชี้ที่เป็นลำดับที่ 1 มาเป็นคำถามถึงแนวทางในการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในด้านนั้น

2.2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมแล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

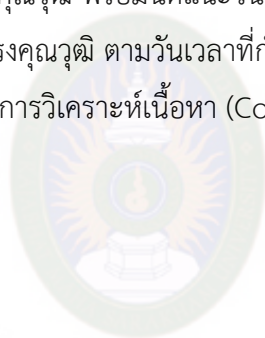
2.4 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. เก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมนัดแนะวันเวลาในการสัมภาษณ์

3.2 สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ตามวันเวลาที่กำหนด

4. วิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วเขียนเป็นความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเรื่อง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยข้อมูลโดยมีรายละเอียดตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัยต่อไปนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

\bar{X} หมายถึง ค่าเฉลี่ย

$S.D.$ หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

IOC หมายถึง ความสอดคล้องของข้อความ

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

I หมายถึง ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์

D หมายถึง ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน

4.2 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

4.2.1 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิธีประชาธิปไตย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2.2 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิธีประชาธิปไตย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด โดยใช้ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Need Index: PNI)

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3.1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิธีประชาธิปไตย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

ตารางที่ 4.1 ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิธีประชาธิปไตย ด้านที่ 1 พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิธีประชาธิปไตย	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ด้านที่ 1 พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ						
1. ข้าพเจ้ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองตามวิธีประชาธิปไตย	3.80	0.84	มาก	4.37	0.74	มาก
2. ข้าพเจ้าปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกของครอบครัว/โรงเรียน/ชุมชน	3.88	0.74	มาก	4.39	0.77	มาก
3. ข้าพเจ้ารู้จักสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ของตน	4.29	0.76	มาก	4.45	0.72	มาก
4. ข้าพเจ้าใช้ของส่วนรวมด้วยความระมัดระวัง	4.03	0.95	มาก	4.31	0.83	มาก
5. ข้าพเจ้าเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่	4.29	0.82	มาก	4.50	0.74	มาก
6. ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎกติกาของครอบครัว	4.15	0.87	มาก	4.39	0.80	มาก

(ต่อ)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมือง ตามวิถีประชาธิปไตย	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
7. ข้าพเจ้ารับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองทั้งในโลกจริงและโลกเสมือน (Digital Empathy)	3.77	0.98	มาก	4.15	0.93	มาก
8. ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎหมาย รู้ถูก รู้ผิด เคารพกติกาสังคม	4.42	0.76	มาก	4.60	0.64	มากที่สุด
9. ข้าพเจ้าปฏิเสธถุงพลาสติกเมื่อซื้อสินค้าน้อยชิ้น	3.92	1.06	มาก	4.25	0.93	มาก
10. ข้าพเจ้ารักษาสุขอนามัยทุกครั้งเมื่อต้องอยู่ร่วมกับคนหมู่มาก เช่น สวมหน้ากากอนามัยอย่างถูกวิธี	4.59	0.66	มากที่สุด	4.71	0.57	มากที่สุด
รวม	4.11	0.84	มาก	4.41	0.77	มาก

จากตารางที่ 4.1 พบว่าคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านที่ 1 พลเมืองมีความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันเท่ากับ 4.11 แปรผลอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 4.41 แปรผลอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านที่ 2 พลเมืองที่มีส่วนร่วม

คุณลักษณะความเป็นพลเมือง ตามวิถีประชาธิปไตย	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ด้านที่ 2 พลเมืองที่มีส่วนร่วม						
11. ข้าพเจ้าเต็มใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชน	4.10	0.86	มาก	4.39	0.75	มาก
12. ข้าพเจ้าเข้าร่วมรับฟัง/ลงประชามติในชุมชน	3.71	1.03	มาก	4.08	0.99	มาก

(ต่อ)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมือง ตามวิถีประชาธิปไตย	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	\bar{X}	<i>S.D.</i>	แปลผล	\bar{X}	<i>S.D.</i>	แปลผล
13. ข้าพเจ้าซื้อสินค้าสนับสนุนเศรษฐกิจ ในชุมชนที่อยู่อาศัย	4.16	0.83	มาก	4.45	0.77	มาก
14. ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการหาทางออก เกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ใน ครอบครัว/โรงเรียน/ชุมชนอย่างมี เหตุผล	3.42	1.05	ปานกลาง	3.94	1.02	มาก
15. ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนเพื่อนำความรู้ ความสามารถมาใช้ในการพัฒนา ชุมชน	3.84	1.13	มาก	4.15	0.99	มาก
16. ข้าพเจ้าใช้สิทธิเลือกตั้งตัวแทนของ ตนเอง	3.76	0.96	มาก	4.10	0.96	มาก
17. ข้าพเจ้าไม่นิ่งเฉยเมื่อพบปัญหาที่ กระทบต่อคนในสังคม	3.88	0.94	มาก	4.19	0.89	มาก
18. ข้าพเจ้าต่อต้าน/ชี้เบาะแสสิ่งที่ไม่ ถูกต้อง	3.98	0.99	มาก	4.21	1.00	มาก
19. ข้าพเจ้ามีจิตสาธารณะเห็นแก่ ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ ส่วนตน	4.10	0.86	มาก	4.39	0.75	มาก
20. ข้าพเจ้ากล้าพูดความจริงเพื่อรักษา ผลประโยชน์ของส่วนรวม	3.77	0.98	มาก	4.15	0.93	มาก
รวม	3.87	0.96	มาก	4.20	0.90	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่าคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านที่ 2 พลเมือง
ที่มีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันเท่ากับ 3.87 แปลผลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยของสภาพ
ที่พึงประสงค์เท่ากับ 4.20 แปลผลอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของคุณลักษณะความเป็นพลเมือง
ตามวิถีประชาธิปไตย ด้านที่ 3 พลเมืองที่มีมุ่งเน้นความเป็นธรรม

คุณลักษณะความเป็นพลเมือง ตามวิถีประชาธิปไตย	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
21. ข้าพเจ้าเคารพสิทธิของเสียงส่วนใหญ่	4.37	0.84	มาก	4.52	0.74	มากที่สุด
22. ข้าพเจ้ายอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ๆ	4.39	0.76	มาก	4.53	0.72	มากที่สุด
23. ข้าพเจ้าทำข้อสอบด้วยความสุจริต	4.28	0.81	มาก	4.57	0.74	มากที่สุด
24. ข้าพเจ้าไม่ล้อเลียนความแตกต่างของเพื่อน (Bullying)	4.40	0.76	มาก	4.56	0.71	มากที่สุด
25. ข้าพเจ้ามีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นบนพื้นฐานของการฟังพหุอากัษณ์โดยปราศจากอคติ	4.26	0.77	มาก	4.53	0.71	มากที่สุด
26. ข้าพเจ้าแจ้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบเมื่อพบผู้กระทำความผิดกฎหมาย	4.05	0.90	มาก	4.38	0.83	มาก
27. ข้าพเจ้าตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับความไม่เป็นธรรม ผ่านช่องทางออนไลน์	3.76	1.04	มาก	4.10	0.99	มาก
28. ข้าพเจ้าใช้วิจารณญาณในการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารก่อนการเผยแพร่ต่อทุกครั้ง	3.74	0.93	มาก	4.12	0.94	มาก
29. ข้าพเจ้าช่วยเผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม	4.02	0.88	มาก	4.28	0.85	มาก
30. ข้าพเจ้ายึดมั่นในความถูกต้องแม้ผู้อื่นไม่เห็นด้วยก็ตาม	4.24	0.83	มาก	4.43	0.79	มาก
รวม	4.15	0.85	มาก	4.40	0.80	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่าคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านที่ 3 พลเมืองที่มีมุ่งเน้นความเป็นธรรม มีค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันเท่ากับ 4.15 แปรผลอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 4.33 แปรผลอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ตามวิถีประชาธิปไตยรวมทุกด้าน

คุณลักษณะความเป็นพลเมือง ตามวิถีประชาธิปไตย	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ด้านที่ 1 พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	4.11	0.84	มาก	4.41	0.77	มาก
ด้านที่ 2 พลเมืองที่มีส่วนร่วม	3.87	0.96	มาก	4.20	0.90	มาก
ด้านที่ 3 พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม	4.15	0.85	มาก	4.40	0.80	มาก
รวม	4.04	0.89	มาก	4.33	0.82	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่าค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองรวมทุกด้าน เท่ากับ 4.04 แปลผลอยู่ในระดับมากค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 4.33 แปลผลอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน ค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการ จำเป็น PNI รายด้าน

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี ประชาธิปไตย	D	I	PNI	ลำดับ ความต้องการ จำเป็น
ด้านที่ 1 พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	4.11	4.41	0.07	2
ด้านที่ 2 พลเมืองที่มีส่วนร่วม	3.87	4.20	0.08	1
ด้านที่ 3 พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม	4.15	4.40	0.06	3

จากตารางที่ 4.5 พบว่าลำดับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย อันดับ 1 ได้แก่ พลเมืองที่มีส่วนร่วม (PNI=0.08) อันดับ 2 ได้แก่ พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (PNI=0.07) อันดับ 3 ได้แก่ พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม (PNI=0.06) จากนั้นนำผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ไปจัดลำดับความต้องการ จำเป็นรายข้อย่อย เพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ด้าน พลเมืองที่มีส่วนร่วมต่อไป

ตารางที่ 4.6 ลำดับความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย
ด้านที่ 2 พลเมืองที่มีส่วนร่วม

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	D	I	PNI	ลำดับ
11. ข้าพเจ้าเต็มใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มชมรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชน	4.10	4.39	0.07	5
12. ข้าพเจ้าเข้าร่วมรับฟัง ลงประชามติในชุมชน	3.71	4.08	0.09	3
13. ข้าพเจ้าซื้อสินค้าสนับสนุนเศรษฐกิจในชุมชนที่อยู่อาศัย	4.16	4.45	0.06	6
14. ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการหาทางออกเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่พบเจอในครอบครัวโรงเรียนหรือชุมชนอย่างมีเหตุผล	3.42	3.94	0.11	1
15. ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนเพื่อนำความรู้ความสามารถมาใช้ในการพัฒนาชุมชน	3.84	4.15	0.08	4
16. ข้าพเจ้าใช้สิทธิเลือกตั้งตัวแทนของตนเอง	3.76	4.10	0.09	3
17. ข้าพเจ้าไม่นิ่งเฉยเมื่อพบปัญหาที่กระทบต่อคนในสังคม	3.88	4.19	0.07	5
18. ข้าพเจ้าต่อต้าน/ชี้เบาะแสสิ่งที่ไม่ถูกต้อง	3.98	4.21	0.05	7
19. ข้าพเจ้ามีจิตสาธารณะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว	4.10	4.39	0.07	5
20. ข้าพเจ้ากล้าพูดความจริงเพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม	3.77	4.15	0.10	2

จากตารางที่ 4.6 พบว่าความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการหาทางออกเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่พบเจอในครอบครัว โรงเรียน หรือชุมชนอย่างมีเหตุผล (PNI=0.11) แล้วใช้ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 เป็นกรอบในการศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยต่อไป

4.4 แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม

เนื่องจากผลการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ พลเมืองที่มีส่วนร่วม ข้อที่ 14 ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการหาทางออกเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่พบเจอในครอบครัว โรงเรียนหรือชุมชนอย่างมีเหตุผลผู้วิจัยจึงนำมาเป็นกรอบในการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม ในประเด็นการมีส่วนร่วมในการหาทางออกเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่พบเจอในครอบครัว โรงเรียน หรือชุมชนอย่างมีเหตุผลควรทำให้นักเรียนรู้สึกวางใจ ว่าสิ่งที่ต้องการจะสื่อสารมีผู้ที่คอยรับฟัง โดยเริ่มต้นจากการสร้างพื้นฐานตั้งแต่ระดับครอบครัว ตลอดจนการใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในโรงเรียน ผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น กิจกรรมสภานักเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน อีกทั้ง โรงเรียนยังสามารถเปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้เสนอความคิดเห็น เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา และแก้ปัญหาในโรงเรียนอย่างสร้างสรรค์เป็นการส่งเสริมความกล้าแสดงออก และสร้างความรู้สึกรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นได้ จากการสัมภาษณ์ดังนี้

4.4.1 การสร้างพื้นฐานคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน โดยหน่วยสังคมที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด คือ ครอบครัว ให้มีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในครอบครัว ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือผู้ปกครองที่จะต้องเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม และต้องมีวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย เช่น การเป็นผู้รับฟังที่ดี และเปิดโอกาสให้พูดคุยอย่างมีเหตุผล

“...บ้านและโรงเรียนควรเป็นสถานที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก ให้เขาารู้สึกอุ่นใจ วางใจ สมาชิกทุกคนต้องรับฟังกัน และคุยกันอย่างมีเหตุผล คุณแม่จะเลี้ยงลูกเหมือนเป็นเพื่อน เขาสนใจอะไรเราก็จะพยายามสนใจตาม เพื่อจะได้เข้าใจกันมากขึ้น เพราะเราอยากเป็นที่ฟังให้เขาเวลาเขามีปัญหา อยากให้เขากล้าที่จะพูดในสิ่งที่เขาคิด อยากให้เขากล้าที่จะใช้เหตุผลสนับสนุนความคิดของเขา พ่อแม่ก็ต้องรับฟังเขาให้มาก แต่ถ้าบางเรื่องเกินขอบเขตที่เราตกลงกันไว้ก็ต้องปรามกันบ้างตามเหมาะสม...”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1, สัมภาษณ์)

4.4.2 การส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน โดยการให้การสนับสนุนจากคณะครูและผู้บริหารในการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้พื้นที่ภายในโรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมตามที่นักเรียนให้ความสนใจได้ และสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน เช่น กิจกรรมสภานักเรียน

“...ครูสามารถใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมเรื่องนี้ได้โดยเฉพาะการส่งเสริมให้สภานักเรียนมีบทบาทในโรงเรียน ให้เขาได้ร่วมกันออกแบบแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเพื่อน ๆ ในโรงเรียน ในรูปแบบนโยบายของเขาเด็กวัยเดียวกันเขาจะคุยกันรู้เรื่อง และจะกล้าพูดกับวัยเดียวกัน มากกว่ามาเล่าให้ผู้ใหญ่ฟัง ส่วนเราก็ทำหน้าที่ในการสนับสนุนกิจกรรมของเขาให้อยู่ในขอบเขตบทบาทหน้าที่ของเขา..”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 2, สัมภาษณ์)

“...โรงเรียนต้องเปิดพื้นที่ให้เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ให้ครูเข้ามาช่วยในการเสนอประเด็นปัญหา เพื่อให้เด็กได้มีกิจกรรมระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน ถ้าพึ่งตัวเด็กเองอาจยังไม่กล้าพอที่จะประกาศความต้องการของตนเอง ถ้าผู้ใหญ่ไม่เปิดโอกาสนั้นโดยเฉพาะในโรงเรียน ทุกวันนี้เราจึงเห็นเด็ก ๆ รวมกลุ่มกันเอง แล้วร่วมทำกิจกรรมที่สมาชิกในกลุ่มเห็นพ้องต้องกัน ฝ่ายบริหารและครูก็ควรเปิดใจและมองโลกให้กว้างขึ้นเพื่อให้กิจกรรมเหล่านั้นสามารถดำเนินการได้ในโรงเรียน...”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 3, สัมภาษณ์)

4.4.3 การส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน โดยการสนับสนุนการพัฒนาครู จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อบรมสัมมนา และพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของครู ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน

“...สนับสนุนการพัฒนาครู เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูที่ไม่ได้เป็นเพียงการนำเนื้อหาสาระจากหลักสูตรมาสอนเท่านั้น การส่งเสริมความเป็นพลเมืองควรเป็นเรื่องที่สามารถจับต้องได้จากการเรียนรู้จากสิ่งรอบตัว...”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 4, สัมภาษณ์)

“...เด็กทุกวันนี้เราต้องยอมรับว่าพัฒนาการด้านการเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็ว ช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลความรู้ สามารถเข้าถึงได้เพียงปลายนิ้ว ครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย การไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงจะเป็นการปิดโอกาสในการเรียนรู้ของตนเอง และปิดกั้นความคิดของเด็ก ซึ่งจะส่งผลต่อคุณลักษณะด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม...”

(ผู้ให้สัมภาษณ์ ท่านที่ 5, สัมภาษณ์)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดสรุปได้ดังนี้

1. สรุป
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

5.1.1 จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด พบว่า ค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ทั้ง 3 ด้าน เท่ากับ 4.04 แปรผลอยู่ในระดับมาก และค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน เท่ากับ 4.33 แปรผลอยู่ในระดับมาก

5.1.2 จากการศึกษาความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด พบว่า ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ได้แก่ ด้านที่ 2 พลเมืองที่มีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) เต็มใจเข้าร่วมกลุ่มเพื่อการพัฒนาชุมชน 2) เข้าร่วมรับฟังการลงประชามติในชุมชน 3) สนับสนุนเศรษฐกิจในชุมชนที่อยู่อาศัย 4) มีส่วนร่วมในการหาทางออกเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่พบเจอในครอบครัว/โรงเรียน/ชุมชนอย่างมีเหตุผล 5) การตั้งใจศึกษาเล่าเรียนเพื่อนำความรู้มาพัฒนาชุมชน 6) การใช้สิทธิ์เลือกตั้งตัวแทนของตนเอง 7) การไม่นิ่งเฉยเมื่อพบปัญหาที่กระทบต่อสมาชิกในสังคม 8) ร่วมต่อต้าน ชี้อะไรที่ไม่ถูกต้อง 9) มีจิตสาธารณะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน 10) กล้าพูดความจริงเพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม เมื่อพิจารณาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยเฉพาะด้านที่ 2 พบว่า ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการหาทางออกเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่พบเจอ

5.1.3 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มีแนวทางการส่งเสริมดังนี้

5.1.3.1 การสร้างพื้นฐานคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน โดยหน่วยสังคมที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด คือ ครอบครัว ให้มีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในครอบครัว ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือผู้ปกครองที่จะต้องเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม และต้องมีวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย เช่น การเป็นผู้รับฟังที่ดี และเปิดโอกาสให้พูดคุยอย่างมีเหตุผล

5.1.3.2 การส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน โดยการให้การสนับสนุนจากคณะครูและผู้บริหารในการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้พื้นที่ภายในโรงเรียน สามารถจัดกิจกรรมตามที่นักเรียนให้ความสนใจได้ เพื่อลดปัญหาการรวมกลุ่มทำกิจกรรมนอกโรงเรียน เป็นการสร้างความปลอดภัยให้กับนักเรียน และสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน เช่น กิจกรรมสภานักเรียน

5.1.3.3 การส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน โดยการสนับสนุนการพัฒนาครู จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อบรมสัมมนา และพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ทันต่อยุคสมัย เสริมสร้างสมรรถนะของครู ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมตามช่วงวัย อันจะเป็นการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน

5.2 อภิปรายผล

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.2.1 **สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์** ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด พบว่ามีค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย รวมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ด้านที่ 2 พลเมืองที่มีส่วนร่วม และด้านที่ 3 พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม เท่ากับ 4.02 แปลผลอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ทั้ง 3 ด้าน เท่ากับ 4.32 แปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เรียนได้ถูกปลูกฝังคุณลักษณะความเป็นพลเมืองผ่านการศึกษาโดยตลอด ซึ่งการจัดการเรียนรู้ของทุกโรงเรียนจะยึดแนวทางจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงการจัดการศึกษาที่ต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งกาย จิตใจ

สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยมีกระทรวงศึกษาธิการรับหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 60) ผ่านกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้ได้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำรงชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ มีทักษะ และมีคุณธรรม เพื่อเกิดค่านิยมที่เหมาะสม มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและสังคมโลกสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ พรพุทธพงศ์ (2558) ที่ศึกษาเรื่องการรับรู้หน้าที่พลเมืองของเยาวชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และพบว่าเยาวชนมีระดับการรับรู้ความเป็นพลเมืองทุกด้าน ได้แก่ ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองดี และงานวิจัยของ ประภัสสร ไพบูลย์ฐิติพรชัย (2558) พบว่านักเรียนมีการรับรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดีอยู่ในระดับสูง

5.2.2 ความต้องการจำเป็น ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด พบว่าเมื่อพิจารณาลำดับความต้องการจำเป็นภาพรวมรายด้านพบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านที่ 2 คือ พลเมืองที่มีส่วนร่วม มีลำดับความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับที่ 1 และพิจารณาตัวบ่งชี้รายชื่อพบว่าความต้องการจำเป็น ลำดับที่ 1 คือ มีส่วนร่วมในการหาทางออกเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่พบเจอ ลำดับที่ 2 คือ กล้าพูดความจริงเพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และลำดับที่ 3 คือ เข้าร่วมรับฟังและลงประชามติในชุมชน ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันน้อย ทั้งนี้อาจเพราะผู้ปกครองไม่ได้ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร เนื่องจากต้องการให้บุตรหลานตั้งใจเรียนมากกว่าการทำกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐศิรินทร์ ว่างานนท์ (2554, น. 112-113) มีตอนหนึ่ง ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเยาวชนว่า สาเหตุที่เยาวชนขาดการมีส่วนร่วมเนื่องจากผู้ปกครองต้องการให้ทุ่มเทเวลาให้กับการเรียนมากกว่าที่จะมาเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะนอกเวลาเรียน นอกจากนี้ สุรีย เดวทรีปาตี และคณะ (2556) ได้ให้ทัศนะว่าพลังชุมชนของเยาวชนไทย ค่อนข้างที่จะอ่อนแอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการรวมกลุ่มและให้ความสำคัญกับงานสาธารณะประโยชน์ และครอบครัวไม่ได้ให้การสนับสนุนการเรียนรู้

นอกห้องเรียนเท่าที่ควร ทำให้เยาวชนขาดโอกาสในการเรียนรู้เรื่องการมีส่วนร่วมและเรียนรู้เรื่องสำนึกการเป็นพลเมืองจากนอกห้องเรียน และการที่จะสร้างเยาวชนให้มีจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองที่ดีนั้น จำเป็นต้องมีการสร้างการรับรู้ และส่งเสริมให้นักเรียนมีความพร้อมสู่การเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาให้ประเทศมีพลเมืองที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย

5.2.3 การส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านการมีส่วนร่วม

5.2.3.1 การสร้างพื้นฐานคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน โดยหน่วยสังคมที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด คือ ครอบครัว ให้มีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในครอบครัว ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือผู้ปกครองที่จะต้องเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม และต้องมีวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย เช่น การเป็นผู้รับฟังที่ดี และเปิดโอกาสให้พูดคุยอย่างมีเหตุผล ทั้งนี้เพราะการที่ผู้ปกครองได้สร้างความไว้วางใจทำให้นักเรียนสามารถที่จะพูดคุยได้โดยไม่ต้องกังวล และกล้าที่จะพูดคุยกันอย่างสบายใจได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภัสสร ไพบุลย์ฐิติพรชัย (2553) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ด้านการเลี้ยงดูต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองพบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีผลในทางบวกกับความเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียน เป็นไปได้ว่าการดูแลเอาใจใส่ของผู้ปกครองที่มีรูปแบบการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ตลอดจนการให้โอกาสเปิดใจรับฟังซึ่งกันและกัน ในครอบครัว ตลอดจนการเป็นตัวอย่างที่ดี จะช่วยเสริมสร้างให้เด็กเกิดความรู้สึกศรัทธาและเลียนแบบสิ่งที่เหมาะสมจากตัวอย่างที่ดี

5.2.3.2 การส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน โดยการให้การสนับสนุนจากคณะครูและผู้บริหารในการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้พื้นที่ภายในโรงเรียน สามารถจัดกิจกรรมตามที่นักเรียนให้ความสนใจได้ เพื่อลดปัญหาการรวมกลุ่มทำกิจกรรมนอกโรงเรียน เป็นการสร้างความปลอดภัยให้กับนักเรียน และสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน เช่น กิจกรรมสถานักเรียนทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสในการแสดงออกทางความคิด เป็นการช่วยสร้างเสริมทักษะการคิดการสื่อสารได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ คชนเทพ จันทรวงศ์ (2560) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปลูกฝังความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านการมีส่วนร่วมด้วยการบริหารจัดการโดยกิจกรรมสถานักเรียน พบว่าขั้นตอนการบริหารงานสถานักเรียนมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียน

5.2.3.3 การส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน โดยการสนับสนุนการพัฒนาครู จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อบรมสัมมนา และพัฒนารูปแบบ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ทันต่อยุคสมัย เสริมสร้างสมรรถนะของครู ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมตามช่วงวัย อันจะเป็นการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองด้านการมีส่วนร่วมของนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนส่วนใหญ่ใช้ชีวิตในโรงเรียน ครูจึงเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละวันจึงมีผลต่อการปลูกฝังค่านิยม เจตคติ และความสามารถของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิณสุตา สิริธรรังศรี (2560) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองพบว่าการที่จะพัฒนาความเป็นพลเมืองได้จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมความเป็นพลเมือง ได้แก่ ครอบครัว หลักสูตร ครู ผู้บริหาร ชุมชน สื่อมวลชน ภาครัฐ และเอกชน ที่จะต้องให้ความร่วมมือกัน หลักสูตรและกระบวนการสอนจะต้องทำให้ผู้เรียนได้เกิดการปฏิบัติจริงจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากที่สุด ครูต้องได้รับการพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติอันจะนำไปสู่การเป็นผู้นำพาในการฝึกปฏิบัติ การเป็นผู้ชี้แนะ และสนับสนุนส่งเสริม และเป็นผู้อำนวยให้เกิดกิจกรรมในการเรียนรู้ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2556) คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองไม่ได้เกิดจากการเข้ารับการบรรยายหรือถ่ายทอดอบรมสั่งสอนด้วยการพูดให้ฟัง แต่เกิดจากการปฏิบัติจริง การได้ลงมือทำ เพื่อให้สามารถเกิดกระบวนการคิดและพัฒนาคุณสมบัตินี้ด้วยตนเอง เมื่อชีวิตของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียน ดังนั้น ครูจึงมีส่วนสำคัญในการที่สร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนให้ได้มากที่สุด

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

การทำวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ซึ่งไม่ได้เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการเปรียบเทียบผลระหว่างบริบทของโรงเรียนที่มีสังกัดแตกต่างกัน เช่น บริบทของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือบริบทของโรงเรียน

ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีผลต่อระดับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยหรือไม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- กาญจณี มุลินี. (2561). *รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมือง ของนักเรียนมัธยมศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26.(วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณวุฒิปริญญาโท)*
มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง 60)*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกียรติศักดิ์ แสงอรุณ. (2551). *แนวทางการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะสำหรับเยาวชนไทย: กรณีศึกษากลุ่มและเครือข่ายเยาวชนที่ทำงานด้านจิตสาธารณะ. ในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เปิดขอบฟ้าคุณธรรมจริยธรรม, 289-296*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม).
- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี. (2553). *ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.
- คเชนเทพ จันทรวงศ์. (2562). *การบริหารงานสถานักเรียน ตามแนวคิดความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตยของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา.วารสารอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการศึกษา, 14(2)*.
- จารุวรรณ ยิ่งยงค์. (2559). *การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้สืบสวนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต).กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2545). *คู่มือการเรียนการสอนพลเมือง-พลโลก: การบูรณาการเรียนรู้ออกจากประสบการณ์จริง ตามแนวทางรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สภาลาดพร้าว.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). *บทบาทของการพัฒนาพลเมือง (Civic Education) เพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน. เอกสารในการสัมมนาเรื่องบทบาทของการพัฒนาพลเมือง (Civic Education) เพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ไทย-เยอรมนี จัดโดยคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับ สถาบันพระปกเกล้า และ มูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท ณ โรงแรมสยามซิตี, 7 กุมภาพันธ์*.

- ถวิลวดี บุรีกุล และรัชชวดี แสงมหะหมัด. (2555). *ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย (citizenship in Thailand)*. เข้าถึงเมื่อ 21 เมษายน 2560. สืบค้นจาก http://www.kpi.ac.th/media_kpiacth/pdf/M10_452.pdf
- ทัศนพร ปุมสีดา. (2559). *การนำเสนอกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต) กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนศร จริญญาเมือง. (2558). *แนวคิดว่าด้วยความเป็นพลเมือง*. นนทบุรี: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- ธีระพงษ์ วงษ์นา. (2557). ความเป็นธรรม หลากมิติ หลายมุมมอง สู่ดัชนีชี้วัดทางสังคม. *วารสารธรรมศาสตร์*, 33(2), 131-150.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2553). *รากฐานประชาธิปไตย*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ปานจันทร์ โททอง. (2542). *การเปรียบเทียบผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนแบบร่วมระหว่าง เทคนิคสตอรี่บอร์ดดั้งแบบเดิมและแบบปรับปรุง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปภัสสร ไพบุญยัฐิพรชัย. (2558). *ความเป็นพลเมืองของนักเรียนโรงเรียนพณิชยการบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี*. (ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2554). *ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย*. สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตยที่คน*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.พัลลิเคชั่นส์.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ. (2554). *CCPR กรอบคิดใหม่ทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิณสุดา สิริธรรังศรี. (2560). การพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง. *สุทธิปริทัศน์*, 31(100), ตุลาคม ธันวาคม 2560: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ไพศาล วรคำ. (2562). *การวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 11). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- ภาสุดา ภาคาผล. (2560). *veridian E-journal*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มัชชลี เปี่ยมดี. (2562). *NRR Community Research Journal Vol.14*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัฐศิริรินทร์ วังกานนท์. (2554). *รายงานการศึกษาแนวทางการสร้างเสริมสำนึกความเป็นพลเมืองแก่เยาวชน*. กรุงเทพฯ: สำนักแผนพัฒนาการเมือง สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า.

- วราภรณ์ สามโกเศศ. (2554). *การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง*. สืบค้นจาก <https://www.moe.go.th/news/detail.php?>
- วัลย์ พานิช. (2542). *ความเป็นพลเมืองดีในวิชาสังคมศึกษา การวิเคราะห์หลักสูตรมัธยมศึกษา ประมวลบทความการเรียนการสอนและการวิจัยระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วสันต์ พรพุทธิพงษ์. (2558). การรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *Veridian E Journal, Silpakorn University*, 8(1), 1331-1339.
- ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์. (2558). *การสร้างสำนึกพลเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2549). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (พิมพ์ครั้งที่ 9)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สนอง สุตสะอาด. (2562). ยุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณ์*, 6(2).
- สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ. (2556). โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาเครื่องมือแบบสำรวจต้นทุนชีวิตของ เยาวชนไทย. *วารสารกุมารเวชศาสตร์*, 52(1), 36-42.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2548). กลยุทธ์ทางเลือกเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมและสมรรถภาพการวิจัยและประเมิน ของครูมืออาชีพในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการขับเคลื่อนสู่โรงเรียนฐานความรู้: การวิจัย ประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 18, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัญญารัตน์ มีสุวรรณ. (2560). *การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยมหาสารคามวิจัย ครั้งที่ 13*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *ข้อเสนอยุทธศาสตร์การศึกษา*. กรุงเทพฯ: เซ็นจูรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2558). *คู่มือพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977).
- สถาบันพระปกเกล้า. (2555). *ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ส เจริญการพิมพ์.
- สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุกรี บุญเทพ. (2550). *การประชุมวิชาการระดับชาติ วันสันติภาพสากล ครั้งที่ 2*. สงขลา: สงขลาครินทร์.

- สุรัสวดี สุขยิ่ง. (2559). *การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยอิงกระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4*. กรุงเทพฯ: ศิลปาคร.
- อัจฉรา อยุทธยศิริกุล. (2561). *ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศิลปาคร
- CBE Thailand. (2556). *สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Online)*.www.cbethailand.com, 7 พฤศจิกายน 2564
- Portney, K. E., Niemi, R. G.,&Eichenberg, R. C. (2009). *Gender differences in political and civic engagement among young people*. Paper presented at the APSA 2009 Toronto Meeting Paper.
- Rothwell, N.,&Turcotte, M. (2006). *The Influence of Education on Civic Engagement: Differences across Canada's Rural-urban Spectrum: Statistics Canada*.
- UNESCO. (2015). *Global citizenship education: Topics and learning objectives*. Retrieved from http://www.gced-compass.com/uploads/2/6/0/5/26050784/unesco_gced.pdf
- Westheimer, J.,&Kahne, J. (2004). "What kind of citizen? The politics of educating for democracy".*American Educating Research Journal*, 41(2), 237-269.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามสำหรับการทำวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

**แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี
ประชาธิปไตย ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด**

คำชี้แจง โปรดใช้ดุลยพินิจของท่าน พิจารณาเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามสภาพ
ปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ โปรดทำเครื่องหมาย ในช่องที่ตรงกับความจริงที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง

2. ระดับชั้น..... 3. โรงเรียน.....

ตอนที่ 2 โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่องระดับความคิดเห็นของท่านที่เป็นจริง ซึ่งแต่ละข้อ
มีความหมายดังนี้

5 หมายถึง ความเป็นพลเมืองสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ความเป็นพลเมืองสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ความเป็นพลเมืองสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ความเป็นพลเมืองสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ความเป็นพลเมืองสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตัวอย่างการตอบแบบสอบถาม

คำถาม	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
คุณลักษณะด้านพลเมืองที่มีความ รับผิดชอบ			✓			✓				
0. ฉันทปฏิบัติตามกฎหมาย										

คำอธิบายจากตัวอย่าง

ข้อ 0 ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนเครื่องหมาย ✓ สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะความเป็น
พลเมืองด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบอยู่ในระดับ ปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับ
มากที่สุด แสดงว่า ระดับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนตามสภาพจริงอยู่ในระดับปาน
กลาง แต่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับ มากที่สุด

ข้อ ที่	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี ประชาธิปไตย	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ											
1	ข้าพเจ้ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย										
2	ข้าพเจ้าปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมตามบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะสมาชิกของครอบครัว/โรงเรียน/ชุมชน										
3	ข้าพเจ้ารู้จักสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ของตน										
4	ข้าพเจ้าใช้ของส่วนรวมด้วยความระมัดระวัง										
5	ข้าพเจ้าเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่										
6	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎกติกาของครอบครัว										
7	ข้าพเจ้ารับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองทั้งในโลกจริงและโลกเสมือน (Digital Empathy)										
8	ข้าพเจ้าปฏิบัติตามกฎหมาย รู้ถูก รู้ผิด เคารพกติกาสังคม										
9	ข้าพเจ้าปฏิเสธถุงพลาสติกเมื่อซื้อสินค้าน้อยชิ้น										
10	ข้าพเจ้ารักษาสุขอนามัยทุกครั้งเมื่อต้องอยู่ร่วมกับคนหมู่มาก เช่น สวมหน้ากากอนามัยอย่างถูกวิธี										
ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม											
11	ข้าพเจ้าเต็มใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาชุมชน										
12	ข้าพเจ้าเข้าร่วมรับฟัง/ลงประชามติในชุมชน										
13	ข้าพเจ้าซื้อสินค้าสนับสนุนเศรษฐกิจในชุมชนที่อยู่อาศัย										

(ต่อ)

ข้อ ที่	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี ประชาธิปไตย	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
14	ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการหาทางออกเกี่ยวกับ ประเด็นปัญหาที่ในครอบครัว/โรงเรียน/ ชุมชนอย่างมีเหตุผล										
15	ข้าพเจ้าตั้งใจเรียนเพื่อนำความรู้ ความสามารถมาใช้ในการพัฒนาชุมชน										
16	ข้าพเจ้าใช้สิทธิเลือกตั้งตัวแทนของตนเอง										
17	ข้าพเจ้าไม่นิ่งเฉยเมื่อพบปัญหาที่กระทบต่อ คนในสังคม										
18	ข้าพเจ้าต่อต้าน/ชี้เบาะแสสิ่งที่ไม่ถูกต้อง										
19	ข้าพเจ้ามีจิตสาธารณะเห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว										
20	ข้าพเจ้ากล้าพูดความจริงเพื่อรักษา ผลประโยชน์ของส่วนรวม										
ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม											
21	ข้าพเจ้าเคารพมติของเสียงส่วนใหญ่										
22	ข้าพเจ้ายอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ๆ										
23	ข้าพเจ้าทำข้อสอบด้วยความสุจริต										
24	ข้าพเจ้าไม่ล้อเลียนความแตกต่างของเพื่อน (Bullying)										
25	ข้าพเจ้ามีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นบนพื้นฐาน ของการพึ่งพาอาศัยกันโดยปราศจากอคติ										
26	ข้าพเจ้าแจ้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบเมื่อพบ ผู้กระทำความผิดกฎหมาย										
27	ข้าพเจ้าตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับความไม่ เป็นธรรม ผ่านช่องทางออนไลน์										

(ต่อ)

ข้อ ที่	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี ประชาธิปไตย	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์					
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	
28	ข้าพเจ้าใช้วิจารณญาณในการประเมินความ น่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารก่อนการเผยแพร่ ต่อทุกครั้ง											
29	ข้าพเจ้าช่วยเผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่จะ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม											
30	ข้าพเจ้ายึดมั่นในความถูกต้องแม้ผู้อื่นไม่เห็น ด้วยก็ตาม											

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์นี้สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม

2. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด จำนวน 2 ข้อ

3. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

3.1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่อยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย มีลักษณะเป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ และเจตคติมุ่งเน้นความเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม

3.2 พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการปฏิบัติตนตามสิทธิและหน้าที่ของตนโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น รู้จักรับผิดชอบ เช่น รับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน ทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ การรับผิดชอบต่อส่วนรวม เช่น การใช้ทรัพยากรสิ่งของสาธารณะอย่างเหมาะสม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์

3.3 พลเมืองที่มีส่วนร่วม หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงความสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ โดยคาดหวังถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง หรือกิจกรรมทางการเมือง การต่อต้าน การชี้เบาะแส เป็นต้น

3.4 พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมทางสังคม หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกถึงการมีคุณธรรม ซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา และการแสดงออกถึงการเคารพให้เกียรติผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่น ไม่กลั่นแกล้งหรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น การรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น และยอมรับความแตกต่างของมนุษย์ สามารถวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม ตั้งคำถามต่อความไม่เป็นธรรม และแสวงหาแนวทางในการสร้างความเป็นธรรมในสังคม

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิเป็นอย่างสูง

นางสาวตรีชฎา พวงศรี

ผู้วิจัย

ภาคผนวก ข

แบบประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาและประเมินว่าข้อความกับพฤติกรรมบ่งชี้สอดคล้องกันหรือไม่ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ดุลยพินิจพิจารณาว่าข้อความสอดคล้องกับนิยามโดยมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

- +1 แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับนิยาม
- 0 ไม่แน่ใจว่าข้อความสอดคล้องกับนิยาม
- 1 แน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับนิยาม

ตารางที่ ข.1 โครงสร้างของแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้	ข้อความ	ผลการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
			+1	0	-1	
ตัวชี้วัดที่ 1 ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	1. รับผิดชอบต่อตนเอง	1. ข้าพเจ้ามีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย				
		2. ข้าพเจ้าเอาใจใส่ต่อการเรียน				
		3. ข้าพเจ้ารู้จักสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ของตน				
		4. ข้าพเจ้าปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ				
	2. รับผิดชอบต่อครอบครัว	5. ข้าพเจ้าช่วยเหลืองานบ้านผู้ปกครอง				
		6. ข้าพเจ้าอ่อนน้อมถ่อมตนเคารพผู้ใหญ่				
	3. รับผิดชอบต่อส่วนรวม	7. ข้าพเจ้าบริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสตามกำลัง				
		8. ข้าพเจ้าปฏิเสธการรับถุงพลาสติกเมื่อซื้อสินค้าน้อยชิ้น				

(ต่อ)

ตารางที่ ข.1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้	ข้อความ	ผลการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
			+1	0	-1	
		9. ข้าพเจ้าแยกขยะก่อนทิ้ง				
		10. ข้าพเจ้าปฏิบัติตามตามกฎหมาย รู้ถูก รู้ผิด เคารพกติกาสังคม				
		11. ข้าพเจ้าขออนุญาตทุกครั้งเมื่อต้องใช้สถานที่/สิ่งของของผู้อื่น				
		12. ข้าพเจ้าใช้น้ำ/ไฟ อย่างประหยัด				
		13. ข้าพเจ้ารักษาสาธารณสุขสมบัติ ไม่ทำลายสร้างความเสียหาย				
		14. ข้าพเจ้าเป็นอาสาสมัครร่วมทำความดีในโอกาสต่าง ๆ				
		15. ข้าพเจ้ารักษาสุขอนามัยทุกครั้ง เมื่อจำเป็นต้องอยู่ร่วมกับคน หมู่มาก เช่น สวมหน้ากากอนามัยอย่างถูกวิธี ล้างมือด้วยเจล แอลกอฮอล์บ่อย ๆ				
ตัวชี้วัดที่ 2 ด้านพลเมืองที่มี ส่วนร่วม	1. มีส่วนร่วมในการเข้าร่วม กลุ่มเพื่อการพัฒนาชุมชน	16. ข้าพเจ้าเต็มใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมที่มุ่งเน้นพัฒนา สังคม				
		17. ข้าพเจ้าซื้อสินค้าสนับสนุนเศรษฐกิจในหมู่บ้าน/ชุมชน				
	2. การมีส่วนร่วมในฐานะเป็น ส่วนหนึ่งของสังคม	18. ข้าพเจ้าใช้สิทธิเลือกตั้งตัวแทนของตนเอง				
		19. ข้าพเจ้าสนใจติดตามข่าวสารบ้านเมือง				
		20. ข้าพเจ้าไม่นิ่งเฉยเมื่อพบปัญหาที่กระทบต่อคนในสังคม				

(ต่อ)

ตารางที่ ข.1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้	ข้อความ	ผลการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
			+1	0	-1	
		21. ข้าพเจ้าแสวงหาข้อมูล เพื่อร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหา				
		22. ข้าพเจ้าเข้าร่วมการประชุมเพื่อความยุติธรรมอย่างสงบ				
		23. ข้าพเจ้าแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ภายในโรงเรียนต่อครู/ผู้บริหาร/สถานักเรียน				
		24. ข้าพเจ้าคาดหวังผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเสมอ				
		25. ข้าพเจ้าต่อต้าน/ชี้เบาะแส สิ่งที่ไม่ถูกต้อง				
		26. ข้าพเจ้ารู้จักวางแผนเพื่อทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์				
		27. ข้าพเจ้ามีจิตสำนึกเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว				
		28. ข้าพเจ้าทราบวิธีที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคม				
		29. ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน				
		30. ข้าพเจ้ามีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น				
		31. ข้าพเจ้ากล้าพูดความจริง				

(ต่อ)

ตารางที่ ข.1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้	ข้อความคำถาม	ผลการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
			+1	0	-1	
ตัวชี้วัดที่ 3 พลเมืองที่มุ่งเน้น ความเป็นธรรม	1. มีความกล้าหาญทาง คุณธรรมจริยธรรมยึดมั่นใน ความถูกต้อง ตรงไป ตรงมา ยึดมั่นในความถูกต้อง	32. ข้าพเจ้าเคารพสิทธิของเสียงส่วนใหญ่				
		33. ข้าพเจ้ายอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ๆ				
		34. ข้าพเจ้ายึดมั่นในความถูกต้องแม้ผู้อื่นไม่เห็นด้วยก็ตาม				
		35. ข้าพเจ้ายอมรับความแตกต่างความหลากหลายในสังคม				
		36. ข้าพเจ้าทำข้อสอบด้วยความสุจริต				
		37. ข้าพเจ้าใช้เหตุผลในการตัดสินปัญหา				
		38. ข้าพเจ้าให้เกียรติบุคคลทั่วไปอย่างเท่าเทียมกัน				
		39. ข้าพเจ้าแจ้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ เมื่อพบผู้กระทำความผิด กฎหมาย				
		40. ข้าพเจ้าสนใจศึกษาความไม่เป็นธรรมในสังคม เพื่อหา แนวทางแก้ไขปัญหา				
		41. ข้าพเจ้าตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับความไม่เป็นธรรม ผ่านช่องทางออนไลน์/ช่องทางอื่น ๆ ที่ทำได้				
42. ข้าพเจ้าสามารถแนะนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามอยู่ในกรอบของ กฎหมาย						

ตารางที่ ข.1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้	ข้อความ	ผลการพิจารณา			ข้อเสนอแนะ
			+1	0	-1	
		43. ข้าพเจ้าช่วยเผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อส่วนรวม				
		44. ข้าพเจ้ารับข้อมูลข่าวสารอย่างมีวิจารณญาณ				
		45. ข้าพเจ้าได้รับโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง				
	รวม	45				

ภาคผนวก ค

ตัวอย่างหนังสือราชการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สาขาวิชาสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

ที่ สคบ. ๐๘๗/๒๕๖๔ วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ธีรภัทร ลอยวิรัตน์

ด้วย นางสาวตรีชฎา พวงศรี รหัสประจำตัว ๖๓๘๒๑๐๓๕๐๓๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา

ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล

ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย

อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จะและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)

คณบดีคณะครุศาสตร์

สาขาวิชาสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์. ๐๘๖-๐๒๗-๖๒๒๙ (อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สาขาวิชาสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์

ที่ สคบ. ๐๘๗/๒๕๖๔ วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี อรัญ ชูยกระเดื่อง

ด้วย นางสาวตรีชฎา พวงศรี รหัสประจำตัว ๖๓๘๒๑๐๓๕๐๓๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา

ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล

ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย

อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จะและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)

คณบดีคณะครุศาสตร์

สาขาวิชาสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์. ๐๘๖-๐๒๗-๖๒๒๙ (อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๕๑๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน นางสาวจุฬาลักษณ์ เถลิ้มแสน

ด้วย นางสาวตรีชฎา พวงศรี รหัสประจำตัว ๖๓๘๒๑๐๓๕๐๓๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา

ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล

ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย

อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน จะและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สาขาวิชาสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์. ๐๘๖-๐๒๗-๖๒๒๙ (อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๕๑๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม

๔๔๐๐๐

๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ

ด้วย นางสาวตรีชฎา พวงศรี รหัสประจำตัว ๖๓๘๒๑๐๓๕๐๓๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา

ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล

ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย

อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สาขาวิชาสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์. ๐๘๖-๐๒๗-๖๒๒๙ (อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๕๑๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน นางพรรณณี สุ่มมาตย์

ด้วย นางสาวตรีชฎา พวงศรี รหัสประจำตัว ๖๓๘๒๑๐๓๕๐๓๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา

ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล

ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย

อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สาขาวิชาสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์. ๐๘๖-๐๒๗-๖๒๒๙ (อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๕๑๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

อ.เมือง จ.มหาสารคาม

๔๔๐๐๐

๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน นายวีรยุทธ เผ่าภูธร

ด้วย นางสาวตรีชฎา พวงศรี รหัสประจำตัว ๖๓๘๒๑๐๓๕๐๓๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา

ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล

ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย

อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สาขาวิชาสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์. ๐๘๖-๐๒๗-๖๒๒๙ (อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๕๑๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย

ด้วย นางสาวตรีชฎา พวงศรี รหัสประจำตัว ๖๓๘๒๑๐๓๕๐๓๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สาขาวิชาสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์. ๐๘๖-๐๒๗-๖๒๒๙ (อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๕๑๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีศึกษา

ด้วย นางสาวตรีชฎา พวงศรี รหัสประจำตัว ๖๓๘๒๑๐๓๕๐๓๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สาขาวิชาสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์. ๐๘๖-๐๒๗-๖๒๒๙ (อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๕๑๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลหนองหญ้าม้า

ด้วย นางสาวตรีชฎา พวงศรี รหัสประจำตัว ๖๓๘๒๑๐๓๕๐๓๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์ ขอบขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สาขาวิชาสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์. ๐๘๖-๐๒๗-๖๒๒๙ (อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๕๑๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลวัดสระทอง

ด้วย นางสาวตรีชฎา พวงศรี รหัสประจำตัว ๖๓๘๒๑๐๓๕๐๓๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สาขาวิชาสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์. ๐๘๖-๐๒๗-๖๒๒๙ (อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๕๑๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลวัดเวฬุวัน

ด้วย นางสาวตรีชฎา พวงศรี รหัสประจำตัว ๖๓๘๒๑๐๓๕๐๓๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สาขาวิชาสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์. ๐๘๖-๐๒๗-๖๒๒๙ (อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

ที่ อว ๐๖๑๙.๐๒/ว ๘๕๑๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม
๔๔๐๐๐

๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลวัดป่าเรไร

ด้วย นางสาวตรีชฎา พวงศรี รหัสประจำตัว ๖๓๘๒๑๐๓๕๐๓๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา มหาวิทยาลัยฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สาขาวิชาสังคมศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา

โทรศัพท์. ๐๘๖-๐๒๗-๖๒๒๙ (อาจารย์ ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ)

การเผยแพร่ผลงานวิจัย

ตรีชฎา พวงศรี และปิยลักษณ์ โพธิวรรณ. (2565). คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด. ใน *การประชุม
วิชาการเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษา ระดับชาติ ครั้งที่ 6*. วันที่ 22 กรกฎาคม 2565.
(น. 604-614). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาวตรีชฎา พวงศรี
วันเกิด	14 มิถุนายน 2529
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 167 หมู่ที่ 7 ตำบลดงลาน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 45000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2551	รัฐศาสตรบัณฑิต (ร.บ.) สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
พ.ศ. 2565	ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY